

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Huidige strekkingen van het internationale Verkeersrecht

Is de oorlog een versnellingsfactor in de ontwikkeling van het internationale verkeersrecht ?

Men zou het haast menen wanneer men de geschiedenis van deze discipline nagaat.

Het was in het begin van de 17de eeuw dat Grotius het recht op een aandeel in de Oost-indische handel voor de Nederlanders opeiste en daartoe de algemene stelling poneerde dat het, krachtens het volkenrecht, iedereen vrijstond zich op de scheepvaart toe te leggen. De Portugezen, schreef hij in zijn *Mare liberum* (1609), krenken de billijkheid wanneer ze de handel van andere volken hinderen.

In 1625 verscheen dan te Parijs Grotius' hoofdwerk, *De Jure belli ac pacis*, waarin hij de toen geldende gebruiken, — waarbij ieder vorst de volstrekke heerschappij wilde voeren over de waterlopen die zijn gebieden doorkruisten, — afkeurde en de thesis huldigde dat, hoewel de stromen en rivieren als dusdanig toebehoren aan de Staten die ze bespoelen, hun wateren daarentegen door iedereen vrij mogen gebruikt worden, voor zover dit op een vreedzame wijze geschiedt (1).

Overigens was Grotius niet de enige die deze positie innam.

De Physiocraten hielden er dezelfde mening op na. Zij beschouwden de stromen en rivieren als een gave der Natuur, ten gunste van de oeverstaten. Deze mochten, in alle vrijheid en op gemeenschappelijke wijze, gebruik maken van de waterlopen; iedere belemmering die daaraan zou aangebracht worden betekende een rechtstreekse aanslag op de door de natuur gewilde ordening. — Grotius moge nu door Vondel « de fenix der geleerdheid » van de 17de eeuw genoemd zijn geworden, hij moge, op vijftienjarige leeftijd, door Hendrik IV als « le miracle de la Hollande » begroet zijn geweest, zijn werk *De jure belli ac pacis* en de menigvuldige vertalingen ervan mogen opgedragen geweest zijn aan de machtigste vorsten uit die tijd, — zonder iets af te doen aan de gevestigde en gerechtvaardigde roem van onze doorluchtige confrater van de zeventiende eeuwse Haagse Balie, moeten we toch vaststellen dat de theorie die hij voorhield in verband met de scheepvaart op de stromen niet bekrachtigd werd bij de internationale tractaten die toen in de kanselarijen werden uitgewerkt.

Hebben onze voorvaders hier in België het niet aan den lijve aangevoeld toen, bij artikel 14 van het

verdrag van Münster (30 Januari 1648), de Schelde voor eeuwig gesloten verklaard werd en aldus, ten nadele van Antwerpen en van de Zuidelijke Nederlanden, een « véritable crime international » werd bedreven (2) ?

Werd deze beschikking, die op de economie van onze provinciën een zo verderfelijke invloed gehad heeft, niet bevestigd door het verdrag van Utrecht in 1713, en later nog bij andere diplomatieke onderhandelingen ?

Elders ook bleven trouwens de middeleeuwse toestanden practisch ongewijzigd voortbestaan.

Op de Rijn, bijvoorbeeld, waar in de loop der eeuwen een systeem gegroeid was dat voor doel had de handel zo zwaar mogelijk te belasten ten einde de kas van de talrijke Rijnstaten te spijzen.

Reeds in de negende eeuw had het Duitse keizerrijk de schippers aan een taks onderworpen, doch deze was in principe gewettigd, daar de opbrengst ervan werd aangewend voor het inrichten van een politie op de stroom, politie die voor taak had de scheepvaart te beschermen tegen niet-denkbare roofovervallen.

Toen echter de Keizer zo zwak werd dat zijn Rijnlandse vazallen zich nog weinig om zijn edicten hoefden te bekommeren en toen zij de opdrachten kregen zelf de veiligheid op de stroom te verzekeren en de taksen op de doorvoer te innen, veranderde spoedig de bestemming van die belasting, die voortaan in de eerste plaats moest dienen om de weelderige uitgaven van de vorsten te dekken. Ook ging ze aldra zeer verscheidene vormen aannemen. Tolrechten en octrooien van alle aard werden ingevoerd.

Bovendien werden aan de scheepvaart nog belemmeringen van een ander soort opgelegd : de handelaars werden o.m. verplicht op bepaalde plaatsen, als Keulen, Mainz en Straatsburg, hun boten te lossen, en hun waren over te laden op andere vaartuigen. Bij deze overscheping werden dan weer door de locale overheid allerlei taksen geheven. Er ontstonden corporaties die zich het recht toeëigenden de desbetreffende goederen te lossen, ze op te stapelen, de lading aan een andere boot toe te vertrouwen, enz.

De schippers hadden trouwens van hun kant eveneens verenigingen gesticht die spoedig het monopolie van de scheepvaart op zekere delen van de stroom wisten te verwerven. Aldus hadden de Nederlanders en de Keulenaars het alleenrecht voor de vaart op de

Beneden-Rijn; tussen Mainz en Straatsburg mochten, sinds 1681, alleen schippers uit Straatsburg stroomafwaarts varen en slechts dezen uit Mainz konden goederen stroomopwaarts vervoeren.

In periodes van hongersnood gingen de bovengezegde *Stapelmonopolies* zelfs gepaard met inbeslag-neming van getransporteerde waren. Deze werden dan op drie achtereenvolgende marktdagen tekoopgesteld en slechts indien geen enkel koper uit de stad opdaagde werden de goederen terug ter beschikking gesteld van de verzender die ze dan verder kon laten vervoeren (3).

Op die wijze waren de vroegere tolrechten tegelijkertijd aanzienlijk verzwaaard en van hun oorspronkelijke bestemming afgeleid geworden.

Alleen reeds op het Duitse gedeelte van de Rijn hadden de schippers, rond 1800, één en dertig tolrechten te betalen.

Iedere stad, iedere heerlijkheid was, naar het woord van James Vallotton, « un obstacle que les voyageurs et les marchands ne pourront franchir sans y laisser quelques dépouilles » (4).

Dezelfde voorwaarden golden trouwens in 't algemeen op alle Europese stromen, en wel tot aan de Franse Omwenteling.

Toen echter de Franse Revolutionairen ons land hadden bezet, namen zij zich voor een oplossing te geven aan het Schelde-vraagstuk, waarvan wij daareven heel de scherpte vermeldden. Zij deden het in de zin aangegeven door het befaamd besluit getroffen door de Convention op 16 November 1792, waarbij het hoofd van de revolutionaire legers in België de opdracht kreeg al de maatregelen door te voeren die zouden nodig blijken voor het verzekeren van de vrije scheepvaart en het vrije verkeer op Maas en Schelde, en waarin werd vastgesteld :

« Que les gênes et les entraves que, jusqu'à présent, la navigation et le commerce ont supportés, tant sur l'Escaut que sur la Meuse, sont directement contraires aux principes fondamentaux du droit naturel que tous les Français ont juré de maintenir;

Que le cours des fleuves est la propriété commune et inaliénable de toutes les contrées arrosées par leurs eaux, qu'une nation ne saurait sans injustice prétendre au droit d'occuper exclusivement le canal d'une rivière et d'empêcher que les peuples voisins qui bordent les rivages supérieurs ne jouissent du même avantage; qu'un tel droit est un reste des servitudes féodales ou du moins un monopole odieux qui n'a pu être établi que par la force ni consenti que par l'impuissance, qu'il est conséquemment révocable dans tous les moments et malgré toutes les conventions, parce que la nature ne reconnaît pas plus de peuples que d'individus privilégiés et que les droits de l'homme sont à jamais imprescriptibles... »

De draagwijdte van deze verklaring werd door sommige auteurs geminimiseerd (5) maar daar ligt tenslotte het vertrekpunt van de feitelijke evolutie die het internationale verkeersrecht doorgemaakt heeft sinds de Moderne Tijden.

Zij had eerst en vooral een onmiddellijk terugslag op het regime van de internationale stromen.

Voor wat meer bepaaldelijk de Rijn betreft, het statuut ervan werd geregeld bij meerdere verdragen die in 1815 door het Congres van Wenen grotendeels bekrachtigd en veralgemeend werden.

Het van het Ancien Régime overgeërfde stelsel van taxaties en monopolies stierf echter slechts langzamerhand weg, en de voorstanders van de vrijheid van de vaart op de binnenwateren en van de gelijk-

berechtiging zouden nog heel wat strijd te voeren hebben eer het pleit zou gewonnen zijn.

In verschillende etappes zou nochtans het doel bereikt worden.

In 1815 werden de haltes met verplichte overschepping afgeschaft en werd, althans in theorie, de vrijheid gevestigd.

In 1831 werd, bij het verdrag van Mainz, een zekere teruggang waargenomen, daar door allerlei spitsvondige beschikkingen, de Rijnvaart werd voorbehouden aan de onderhorigen van de oeverstaten; slechts deze laatste zagen bijgevolg hun rechten gewaarborgd, de anderen moesten met een principiële voldoening genoegen nemen.

Doch van de andere kant, werd een stap gezet, die van ontzaglijk belang was: een Centrale Commissie werd opgericht, bestaande uit afgevaardigden van de Rijnstaten en gelast met het toezicht over de scheepvaart en de handel op de stroom; ze kon nl. bij bepaalde geschillen door de aanlegger als rechtbank van beroep verkozen worden boven de hogere rechtbanken van het land waar het vonnis *a quo* uitgesproken geweest was.

De Centrale Commissie was de eerste instelling van dit soort. Haar bevoegdheid was nog tamelijk beperkt, maar ze zou langzamerhand uitgebreid worden, én in rechte, én in feite.

De ervaring die daarbij werd opgedaan in het regelen van verkeersaangelegenheden door een internationaal lichaam, zal ongetwijfeld van nutte zijn in de organisatie van het Europese transportwezen waaraan ten huidige dage gearbeid wordt.

In 1868 verwierf dit stelsel een zekere graad van vervolmaking. Het verdrag van Mannheim dat op 17 Oktober van dat jaar werd gesloten tussen Frankrijk, Pruisen, Nederland, Baden, Beieren en Hessen behield het grootste aantal van de beperkingen die de Acte van 1831 aan de vrijheid van scheepvaart had toegebracht, maar anderzijds voerde het een aantal nieuwe bepalingen in. De meest belangwekkende voor de latere evolutie van het verkeersrecht is de clausule waarbij de oeverstaten werden verplicht tot wederzijdse mededeling van eventuele projecten van hydrotechnische werken, waarvan de uitvoering werd voorzien.

De conventie van 1868 versterkte de positie van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart. Deze beschikte voortaan over uitgebreide reglementaire en administratieve bevoegdheden. Terwijl de betrokken Staten zich voorheen het recht reserveerden om langs conventionele weg alle gemeenschappelijke aangelegenheden tot in de bijzonderheden te regelen, werd van toen af de dagelijkse uitvoering aan de Commissie opgedragen, als zijnde de technische uitwerking door specialisten van de algemene stipulaties in het verdrag vastgelegd.

Ook bereikten de rechtbanken voor de Rijnvaart toen hun volle ontplooiing.

Aldus werd de Centrale Commissie voor de Rijnvaart eveneens in dit opzicht een model voor de latere internationale verkeerslichamen. Aan de meesten onder hen zou inderdaad steeds onder een of andere vorm een rechterlijke competentie worden toegeschreven.

* * *

De oorlogen ontketend door de Franse Revolutie, gewonnen en daarna verloren door Napoleon, betekenden bijgevolg de eerste stap in de richting van de vrijheid van het internationale verkeer; ook werden toen de grondslagen van de latere organisatie gelegd.

Gedurende de volgende decennia zou echter opnieuw weinig vooruitgang mogen geboekt worden. Was er geen volslagen stilstand waar te nemen, dan was er toch ook niets meer dan zeer zeer langzame, moeizame ontwikkeling. De 19de eeuw leefde en redeneerde traag, spijt al het romantische gedoe van de nationalistes aller landen...

En nochtans, welke evolutie voltrok zich in diezelfde tijd, op zuiver-technisch gebied!

In September 1830 werd in Engeland de eerste spoorlijn ingehuldigd; ze maakte een snelle verbinding mogelijk tussen de twee voornaamste industriële centra Manchester en Liverpool.

De revolutie van 1830 die in Parijs losbarstte en in Europa menig gevestigd regime deed wankelen, hinderde wel de groei van het nieuwe verkeersmiddel, doch enkele jaren nadien vloeiden de kapitalen naar dit genre van ondernemingen toe en, bij het einde van de eerste helft van de 19de eeuw, kon Michel Chevalier een balans opmaken van wat de bijzondere Staten op dit gebied hadden verwezenlijkt: Engeland had 10.500 km « ijzeren wegen » gebouwd, Frankrijk 3.600, Duitsland 7 à 8.000, de Verenigde Staten van Amerika 12.000. Deze landen hadden resp. 6, 1,2, 1,5 en 1,5 miljard gouden francs belegd in spoorweginstallaties (6).

Daar waar de vroegere postwagens een gemiddelde afstand van 8 km per uur aflegden, bereikte men thans een snelheid van 40 km!

En bij de eeuwwending waren nog twee voertuigen opgedoken die zeer spoedig burgerrecht zouden verkrijgen: de auto en het vliegtuig.

Ieder van de drie verkeersmiddelen die we zoëven noemden bracht op zichzelf een omwenteling teweeg en deed een storm van hartstochten losbreken, op het economische zowel als op het sociale plan.

Doch laten we nu het juridische aspect van deze fenomenen beschouwen.

De spoorwegen waren, in den beginne, op zeer enge basis ontworpen. Zij hadden geen andere bedoeling dan te voorzien in zuiver-plaatselijke behoeften door het verkorten van de reisduur tussen twee punten uit éénzelfde streek, meestal niet zeer ver van elkaar verwijderd.

Iedere spoorwegadministratie fungeerde in een soort van *splendid isolation* en niemand dacht eraan de exploitatiemethodes die elders in voege waren na te gaan, noch de techniek die in andere landen werd toegepast.

Pas wanneer die kleine oorspronkelijke lijnen werden uitgebreid, kwamen de maatschappijen die ze beheerden bijna noodgedwongen met elkaar in contact en werden zij bewust van de noodzakelijkheid van rechtstreekse verbindingen tussen de verschillende regionale en nationale netten en, dienvolgens ook, van wat wij met onze hedendaagse terminologie zouden noemen: de behoefte aan rationalisatie.

In de tachtigerjaren ontwikkelt zich dan een tendens naar uniformisatie op het internationale plan.

Uniformisatie op technisch gebied vooreerst. In 1882 komt te Bern een internationale conferentie voor de technische eenheid der spoorwegen samen; zij stelt zich ten doel de regels te definiëren die voortaan zouden gevolgd worden bij het bouwen van het spoorwegmaterieel, dit om de uitwisseling ervan te vergemakkelijken. In 1886 wordt inderdaad een eerste internationaal verdrag hieromtrent gesloten tussen België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Oostenrijk-Hongarije en Zwitserland.

Een paar maanden later wordt ook een belangrijke stap gezet in de richting van de juridische eenmaking,

wanneer een conferentie van deskundigen de tekst op punt zet van de internationale overeenkomst betreffende het goederenvervoer per spoor, overeenkomst die haar definitieve vorm zal aannemen in 1890; en die de Centrale Dienst voor Internationaal Spoorwegvervoer (OCTI) tot stand brengt, dewelke heden nog zulk een voorname rol speelt in de regeling van het Europese verkeer.

De overeenkomst van 1890 was een ware codex, op zeer ruime leest geschied, en die een gedetailleerde éénvormige reglementering voorzag voor talrijke punten, — zoals het ontstaan en het bewijs van het vervoercontract, de uitvoering en wijziging ervan, de verantwoordelijkheid van de vervoerder, e.a. — waarin de nationale wetgevingen terzake in grote mate van elkaar afweken.

Voor wat de problemen van het wegverkeer aangaat, duurde het tot in 1909 vooraler zij aan internationaal overleg werden onderworpen. In dat jaar werd dan te Parijs een overeenkomst gesloten met het oog op het vergemakkelijken van het grensoverschrijdend verkeer van autowagens. Bij die gelegenheid werden sommige van de nu nog geldende internationale documenten ingevoerd.

Tenslotte, in verband met het luchtwezen, ontwikkelde zich in de rechtsleer een machtige beweging tot erkenning van de vrijheid van de lucht. Hier herhaalde zich, na een verloop van drie eeuwen, de eerste beruchte betwisting waarheen wij, bij de aanvang van dit betoog, reeds hebben verwezen. Doch ditmaal ging het om de vrijheid van een ander soort vaartuigen: deze die de lucht doorklieven.

Fauchille (7) nam het op voor een vrij gebruik van het luchtruim, mits enkele beperkingen. Anderen volgden hem na, en vooral het gezaghebbende *Institut de droit international* dat in 1911 proclameerde: « La circulation aérienne internationale est libre ».

Nochtans, in feite hielden de Staten geen rekening met de wens van de rechtsgeleerden en bleven ze prat gaan op hun exclusieve soevereiniteit, niet alleen op hun territorium doch ook op de luchtkolom boven dit grondgebied.

Hoezeer ook iedereen inzag dat een dergelijke houding een systematische belemmering moest betekenen voor een verkeersmiddel dat wegens zijn actieradius, noodzakelijk internationaal hoefde te zijn, toch kon de enige poging die in het werk gesteld werd om een internationale reglementering op touw te zetten, niet slagen. Wij doelen hierbij op de conferentie die in 1910 te Parijs werd bijeengeroepen door de Franse Regering, met het oog op het inrichten van een Internationaal Bureau voor de luchtvaart. Negentien Staten waren vertegenwoordigd, maar niet het minste positief resultaat kon worden bereikt.

* * *

Toen echter de oorlog van 1914-1918 een einde nam, leek het wel dat een gans verschillende geest de staatslieden bezielde.

Is het omdat meerdere tot dan toe verdrukte volken eindelijk hun onafhankelijkheid hadden weten te veroveren, wijl andere tengevolge van een vier-jarenlange bezetting en strijd de vrijheid hadden leren waarderen, dat een streven naar volledige nationale ontplooiing nu ook de bewegings- of verkeersvrijheid als wenselijk deed voorkomen?

Of is het, integendeel, omdat de nieuwe Staten de wankelbaarheid van hun jonge economie aanvoelden, en in het protectionisme hun toevlucht zochten, terwijl ook andere leden van de internationale gemeen-

schap hun heil meenden te vinden in de terughoudendheid tegenover de buitenlandse handel, — dat allen samen toch, bij wijze van reactie, het behoud van een minimum vrijheid wilden verzekeren?

Wat er ook van zij, men stelt in de periode die onmiddellijk volgde op het einde der vijandelijkheden, een zeer sterke neiging naar vrijheid vast, alsook een zeer gevorderde zin voor internationale solidariteit.

Het ogenblik scheen gekomen om het zo lang stilgelegde werk van het Congres van Wenen te hervatten.

In het raam van de Vredesconferentie werd een Commissie voor havenaangelegenheden, spoor- en waterwegen ingesteld, met als eerste oogmerk het vestigen van een algemeen regime van vrijheid van doorvoer, alsmede het wegruimen, in alle takken van het verkeer, van de vroegere banden en beperkingen.

Om aan dit grootse plan een begin van uitvoering te geven, werd, door het verdrag van Versailles aan Duitsland de verplichting opgelegd op al zijn internationale verbindingen het recht van doorvoer te garanderen aan alle personen- en goederenvervoer komende van of bestemd voor één van de verbonden Staten. Daarmede ging gepaard de verbintenis om aan dit vervoer gelijke behandeling met de eigen nationale transportindustrie toe te staan.

Deze beide ideeën van vrijheid en gelijkheid van behandeling zouden dan uitgewerkt worden in de daaropvolgende jaren, onder de hoede van de « Raadgevende en technische commissie voor verkeer en doorvoer » opgericht te Genève in de schoot van de Volkenbond.

Onder de auspiciën van deze Volkenbondscmissie werd reeds in 1921 een eerste algemene conferentie voor het verkeer en de doorvoer bijeengeroepen. Zij vond plaats te Barcelona van 10 Maart tot 21 April van datzelfde jaar.

Twee algemene verdragen zagen er het licht.

Het eerste betrof de vrijheid van doorvoer, en had voor doel in te gaan tegen de steeds sterker wordende neiging van de verschillende regeringen om hun verkeerswegen aan te wenden als een handelspolitiek instrument door het toepassen van preferentiële tarieven. Voortaan zou iedere discriminatie ten laste van het internationale transitverkeer verboden zijn.

Het tweede handelde over het regime van de waterwegen van internationale betekenis.

Voor deze werd het stelsel van de vrijheid van de scheepvaart en van de gelijke behandeling veralgemeend. Iedere Staat behield nochtans het recht om de kustvaart voor zijn eigen onderhorigen te reserveren.

Bovendien bevatte dit verdrag, in zijn artikel 10, een uiterst belangrijk beding. Enerzijds werd het aan de oeverstaten verboden werken uit te voeren die voor de scheepvaart schadelijk zouden zijn; van de andere kant werden die Staten verplicht tot het uitvoeren van de verbeteringswerken die zouden nodig blijken opdat de stroom steeds aangepast weze aan de technische ontwikkeling van de scheepvaart.

Bij een tweede algemene conferentie die gehouden werd te Genève, in November en December 1923, maakten andere takken van het verkeer het voorwerp uit van internationale conventies.

Voor de spoorwegen kwam men tot een synthese van de internationale betrekkingen, zoals ze stilaan gegroeid waren uit een reeks bijzondere overeenkomsten gesloten tussen een aantal Staten of spoorweg-administraties.

Voor wat betreft de tarieven waaraan het internationaal vervoer zou worden onderworpen, werd de vrijheid der tarificatie door de ondertekenaars van

het verdrag bedongen, maar iedere discriminatie berustend op politieke overwegingen werd veroordeeld en er werd op gedrukt dat gezegde tarieven redelijk zouden zijn, zowel in hun bedrag als in hun toepassingsvoorwaarden.

Tenslotte werd, voor de eerste maal in de geschiedenis, een statuut van de zeehavens gedefinieerd.

Hierbij werd bepaald dat iedere Staat in zijn havens aan de schepen van alle andere Staten die het verdrag hadden ondertekend, een behandeling zou verzekeren gelijk aan deze genoten door zijn eigen schepen of door die van gelijk welke andere Staat. Ook hier werd bijgevolg iedere discriminatie, gesteund op de nationaliteit van het schip, geweerd, ten opzichte van havenen tolrechten en andere taksen, evenals voor politieke en uitbatingsreglementen, en dgl.

De Volkenbondscmissie heeft zich eveneens ingelaten met de problemen van het wegverkeer. In 1924 werd nl. een speciale onderzoekscommissie ingesteld, die belast werd met het voorbereiden van een project tot herziening van het verdrag van 1909. In 1926 werd dan te Parijs een conferentie bijeengeroepen, die leidde tot het sluiten van twee nieuwe verdragen.

Bij een volgende conferentie over het wegverkeer, gehouden te Genève in Maart 1931, werd bovendien een accoord bereikt nopens de signalisatie langs de wegen en de taxatie van vreemde autowagens.

Buiten de rechtstreekse activiteit van de Geneefse Commissie moeten wij nog aanstippen dat het internationaal-privaatrechtelijk verdrag van 1890 over het vervoer per spoor werd herzien en vervangen door de « convention internationale concernant le transport des marchandises » (CIM), getekend te Genève op 23 Oktober 1924. Een gelijkaardige overeenkomst werd trouwens gesloten in verband met het internationale vervoer van de reizigers en hun reisgoed (CIV).

Tenslotte, al hadden wij er, overeenkomstig de chronologische orde, eerst moeten over spreken, werd, onmiddellijk na de oorlog van 1914-1918, een verregeaande regeling voor de internationale luchtvaart getroffen.

Op 13 Oktober 1919 werd inderdaad te Parijs een desbetreffend verdrag gesloten. Bij deze acte werden meerdere fundamentele principes vastgelegd: volstrekte en uitsluitende soevereiniteit van iedere Staat over de luchtruimte boven zijn grondgebied, vrijheid van vreedzame doortocht boven het territorium van een andere Staat en gelijk recht van landing in de vreemde luchthavens. Bovendien werd een Internationale Commissie voor de luchtvaart (CINA) ingesteld, met zeer uitgestrekte bevoegdheid. Zij had nl. een reglementaire macht, die haar toeliet de technische aanhangsels van de overeenkomst van 1919 te wijzigen — en men begrijpt dadelijk van welk belang dergelijke teksten zijn in deze verkeerstak — en eveneens een rechterlijke macht, daar de CINA de geschillen tussen de Staten betreffende de door haar uitgevaardigde reglementen in eerste en laatste aanleg beslechtte. Deze uitzonderlijke bevoegdheden deden terecht de CINA bestempelen als het meest volmaakte internationale orgaan uit de periode van vóór 1940.

Uit dit korte overzicht van de ontwikkeling van het internationaal verkeersrecht tussen de twee oorlogen mogen we volgende besluiten trekken:

1. Het is nu voor iedereen duidelijk geworden dat de problemen van het verkeer niet meer door iedere Staat afzonderlijk kunnen worden opgelost. Het verkeer stelt uiteraard internationale problemen.

Na de eerste wereldoorlog ontstond voor de eerste maal — en vooral op dit gebied — een ernstige be-

plans en bestekken voor de burgerlijke partij, zowel vóór als na de litigieuze afbetaling en uit de daardoor ontstane honorariumschuld, welke middel althans ten bewijze van aanleggers goede trouw kon strekken, het bestreden arrest niet valt te beschouwen als naar het vereiste der wet met redenen omkleed :

Overwegende dat het arrest, na de telastelegging van misbruik van vertrouwen in die van oplichting veranderd te hebben, aanlegger uit hoofde van laatstgenoemd misdrijf heeft veroordeeld;

Overwegende dat het middel ten aanzien van deze veroordeling van belang ontbloomt is;

Dat immers het wanbedrijf van oplichting volbracht is wanneer de dader ervan, met het doel zich een aan een ander toebehorende zaak toe te eigenen, erin is geslaagd zich in de in artikel 496 van het Strafwetboek omschreven omstandigheden die zaak te doen overhandigen of afleveren;

Dat het arrest er in dit opzicht onder meer op wijst dat aanlegger gehandeld heeft onder de valse naam Brognaux, zogenaamd agent van het studiekantoor C. B. M., personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, waarvan hij de enige eigenaar, de enige agent was, waarin hij geen vennoot had, dat hij een ontwerp van overeenkomst heeft voorgesteld waarin van niet bestaande assistenten melding werd gemaakt, dat hij verklaard heeft dat hem een som moest worden terugbetaald welke hij beweerde op afbetaling aan de verkoper van het terrein gestort te hebben en dat hij zodoende allerlei bedrieglijke schikkingen heeft getroffen, welke de burgerlijke partij vertrouwen moesten inboezemen en haar overtuigen van een denkbeeldige vennootschap, met het doel zich een som van 10.000 frank te verschaffen welke hij onverwijd voor louter persoonlijke doeleinden heeft gebruikt;

Dat het middel derhalve niet ontvankelijk is;

Over het tweede middel (verd zonder belang).

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 10 Juni 1954.

Eerste Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-Verslaggever : M. Daubresse.

Procureur-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advocaten : Mrs Simont en Van Rijn.

Arbitrage. — Voor de ontvankelijkheid van hoger beroep tegen een scheidsrechterlijk vonnis is voorafgaand verlot tot tenuitvoerlegging niet vereist.

De uitspraak, die in de artikelen 1016, 1020 tot 1024, 1026 en 1028 Rv. «scheidsrechterlijk vonnis» wordt genoemd, bestaat zodra zij door de scheidslieden is gewezen en ondertekend, onafhankelijk van het in artikel 1021 bedoelde bevelschrift, dat enkel vereist is om de uitspraak vatbaar te maken voor tenuitvoerlegging.

Artikel 1023 Rv., waarbij hoger beroep tegen scheidsrechterlijke vonnissen wordt toegestaan, stelt de ontvankelijkheid van het hoger beroep niet afhankelijk van het voorafgaand verlot tot tenuitvoerlegging.

N.V. Charbonnages de La Louvière en Sars-Longchamps

t/ de Samenwerkende Vennootschap « Office Central d'Approvisionnement des Charbonnages Ocochar ».

Gelet op het bestreden arrest, de 16e Mei 1953 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het enig middel : schending van artikelen 143 gewijzigd bij artikel 1 van het koninklijk besluit n° 224 van 24 December 1935), 463 en 470 (beide gewijzigd bij artikel 22 van het koninklijk besluit n° 300 van 30 Maart 1936), 1010, 1020, 1021, 1023, 1024, 1025 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, 1134, 1135, 1319, 1320, 1322, 1350 en inzonderheid 1350, 3°, 1351, van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, waar het vaststaat dat de beroepen uitspraak uitvoerbaar is verklaard geweest de 21e Augustus 1952 vóór de behandeling ten overstaan van de rechters over de grond en hun in uitgifte is overgelegd geweest, het Hof van Beroep niet ontvankelijk heeft verklaard het hoger beroep hetwelk de 23e Maart 1951 werd ingesteld door aanlegster binnen de bij het compromis bepaalde conventionele termijn van 30 dagen, om de reden dat een scheidsrechterlijke uitspraak het karakter van een gerechtelijke beslissing pas verkrijgt vanaf de dag waarop zij met het bevelschrift tot tenuitvoerbrenging wordt bekleed; dat de uitspraak in zich zelve niet de voor de gewijsde zaak vereiste authenticiteit en onveranderlijkheid heeft en dat de wetgever de tweevoudige formaliteit van het nederleggen van de sententie en van het exequatur heeft gevegd om aan de beslissing een juridisch bestaan te verlenen, overeenstemmend met dat van de rechterlijke beslissingen; dat mitsdien de scheidsrechterlijke uitspraak eerst door het bevelschrift tot tenuitvoerlegging gezag van het gewijsde verkrijgt en dat bijgevoeg instelling van hoger beroep niet aan dat bevelschrift mag voorafgaan, wijl het slechts een beslissing zou bedoelen welke onzeker is in haar termen en ontbloomt van gerechtelijke authenticiteit in haar vorm,

dan wanneer het nederleggen van de minuut van de scheidsrechterlijke uitspraak en het bevelschrift waarbij dezelve uitvoerbaar wordt verklaard, enkel op de executieve vorm der beslissing betrekking hebben (schending van artikelen 1020 en 1021 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging), en geen formaliteiten uitmaken van welke voorafgaande vervulling de ontvankelijkheid van het hoger beroep afhankelijk is (schending van artikel 1010, 1020, 1021, 1023, 1024, 1025 van hetzelfde Wetboek),

dan wanneer de uitspraak gezag van het gewijsde heeft (schending van artikelen 1350 en 1351 van het Burgerlijk Wetboek), kracht van bewijs heeft behoudens inschrijving van valsheid en bestaat van zodra zij werd gewezen, waaraan niets afdoet het feit dat zij al dan niet werd nedergelegd of uitvoerbaar verklaard (schending van artikelen 1319, 1320, 1322 van hetzelfde Wetboek),

dan wanneer zij een onder de rechtsprekende functie ressorterende akte uitmaakt welke onmiddellijk vóór de rechter in hoger beroep kan worden gebract indien de zaak voor hoger beroep vatbaar is, in welk geval de beroepende partij als enige verplichting heeft ter rechtszitting de uitspraak in uitgifte of in regelmatig afschrift over te leggen (schending van artikelen 143 en 470 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging),

waaruit volgt dat de rechters over de grond bovendien de uitwerking van het compromis hebben miskend waarbij aan partijen het recht werd verleend hoger beroep in te stellen binnen dertig dagen vanaf de kennisgeving van de uitspraak bij aangetekend schrij-

ven (schending van artikelen 1134 en 1135 van het Burgerlijk Wetboek);

Overwegende dat het beklagd arrest enkel wordt bestreden in zover het niet ontvankelijk heeft verklaard het hoger beroep ingesteld door aanlegster bij exploit van 23 Maart 1951, binnen de bij het compromis bepaalde termijn van dertig dagen, tegen de op 27 Februari 1951 tussen partijen gewezen scheidsrechterlijke uitspraak, om de reden dat tegen die uitspraak alsdan geen geldig hoger beroep was kunnen ingesteld worden, dan indien zij vooraf, overeenkomstig artikel 1021 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, was bekleed geweest met het bevelschrift, waarbij zij zou zijn uitvoerbaar gemaakt geweest;

Overwegende dat de akte welke in artikelen 1016, 1020 tot 1024, 1026 en 1028 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging «scheidsrechterlijk vonnis» wordt geheten, als zodanig bestaat van zodra de uitspraak door de scheidslieden gewezen en ondertekend werd, onafhankelijk van het bekomen van het in artikel 1021 omschreven bevelschrift, met dien verstande dat hetzelfde enkel vereist is om aan de uitspraak uitvoerbare kracht te geven;

Overwegende dat voormeld artikel 1023, waarbij instelling van hoger beroep tegen scheidsrechterlijke vonnissen wordt toegestaan, de ontvankelijkheid van dat hoger beroep niet afhankelijk maakt van het voorafgaande vervullen van de exequaturformaliteit;

Waaruit volgt dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest, doch enkel voor zoveel daarbij niet ontvankelijk wordt verklaard het op 23 Maart 1951 aan verweerster betekende hoger beroep, en over de kosten uitspraak wordt gedaan;

Gelast dat van onderhavig arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Luik.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer - 25 Mei 1954.

Voorzitter : M. Maraŕte.

Raadsheren : M.M. Veroughstraete en Gerniers.

Advocaat-Generaal : Mr Mattheijs.

Advocaten : Mrs Eeckhout en Van Impe.

Scheiding en deling. — Bij aanwezigheid van minderjarige deelgerechtigden is een gerechtelijke verdeling niet vereist. — Vernietiging van de boedelscheiding wegens benadeling van meer dan een vierde. — In de vordering tot scheiding en deling is implicite de vordering tot vernietiging der boedelscheiding begrepen.

Sedert de wet van 12 Juni 1816 is de gerechtelijke verdeling niet meer vereist, wanneer de wettelijke tegenwoordigers van minderjarige deelgenoten het met de meerderjarige deelgenoten eens zijn om de onverdeeldheid in der minne te verdelen. De verdeling heeft in dat geval volgens de bij art. 9 van voormelde wet voorgeschreven pleegvormen plaats.

Daar de vordering tot vereffening en scheiding en deling het bepalen van de te verdelen gemeenschap

en het vaststellen van het aan ieder der deelgenoten toekomend aandeel tot voorwerp heeft, omvat zij noodzakelijk alle eisen en verweermiddelen. Implicite is derhalve daarin ook begrepen een eis tot vernietiging van de boedelscheiding wegens benadeling van meer dan een vierde.

Geirnaert t/ cs. Geirnaert.

Advies

I. Ontvankelijkheid der ingestelde rechtsmiddelen.

De echtgenoten Van Brantegem-Geirnaert hebben *tijdig in regelmatige vorm en ontvankelijk verset* aangetekend tegen een op 9 November 1953 op verzoek van de twee eerste oorspronkelijke geïntimeerden, Vermeulen, Maria en Geirnaert, Louis, door uw Kamer bij verstek wegens nalatigheid om te concluderen gewezen arrest, waarbij oorspronkelijke appellanten van het door hen tegen een door de rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 14 Juli 1952 op tegenspraak gewezen vonnis ingestelde beroep vervallen verklaard werden.

Bedoeld beroep werd op zijn beurt *binnen de wettelijke termijn en in regelmatige vorm* ingesteld. Dit rechtsmiddel komt ons tevens *ontvankelijk* voor;

De oorspronkelijke rechtsvordering, door appellanten ingesteld bij inleidend dagvaardingsexploot dd. 5 Maart 1949 en strekkende tot *vereffening en deling*, — met eventuele voorafgaande veiling, — van verscheidene *huwelijksgemeenschappen en nalatenschappen*, werd inderdaad bij afwezigheid van elke *wettelijke grondslag* tot schatting van dergelijk geding, *in bedoeld deurwaardersexploot zelf geschat*, ten opzichte van ieder der oorspronkelijke verweerders en in elk van haar onderdelen boven het bedrag van de niet-vatbaarheid voor hoger beroep, schatting, welke met het oog op de ontvankelijkheid «*ratione summae*» van het beroep, naar ons oordeel «*in casu*» onontbeerlijk bleek op grond der bepalingen van art. 33 der wet dd. 25 Maart 1876 op de bevoegdheid (1).

II. *Wat de eerste rechtsgrond tot nietigverklaring betreft van de vereffening-deling der huwelijksgemeenschap Geirnaert, Richard-Standaert, Marguerite, der nalatenschap Standaert, Marguerite, der huwelijksgemeenschap Geirnaert, Richard-Vermeulen, Maria, en der nalatenschap Geirnaert, Richard (akte van notaris Spaey, te Eeklo, dd. 8 October 1942).*

Eisers in verzet, — oorspronkelijke appellanten, — hebben als eerste rechtsgrond van hun oorspronkelijke rechtsvordering, strekkende tot voormelde nietigverklaring, het niet in acht nemen aangevoerd van *bepaalde wettelijk vereiste voorwaarden en pleegvormen*, welke op *volstreckte wijze* hadden dienen te worden nageleefd, waar op het ogenblik van de vereffening en deling ener onverdeeldheid hierbij *minderjarige deelgenoten* gerechtigd zijn, wat op 8 October 1942 ten deze het geval was.

In dat verband hielden oorspronkelijke aanleggers, — en houden zij thans nog steeds, — voor :

1° dat inzake dergelijke vereffening-deling de *gerechtelijke deling op straf van volstreckte nietigheid* verplicht is;

2° dat die gerechtelijke deling de *schatting door deskundigen* vereist van de onverdeelde goederen overeenkomstig de artikelen 824 en 825 - B.W. (en geenszins de schatting door de werkende notaris), met bovendien het opgeven van de schattingsgrondslagen ;

3° dat de deling der roerende en onroerende goederen overeenkomstig art. 826 - B.W. principieel « in natura » dient te geschieden en tot de veiling der onroerende goederen of tot de openbare verkoop der roerende goederen enkel kan worden overgegaan, zo de deling « in natura » onmogelijk blijkt (art. 827 - B.W.).

Vóór de wet dd. 12 Juni 1816 moest de deling gerechtelijk gedaan worden overeenkomstig de regelen voorgeschreven en de waarborgen, bepaald bij de artikelen 819 tot en met 837 - B. W. en bij de artikelen 966 tot 983 - W.B. Rv., indien er zich onder de mede-erfgenamen o.m. minderjarigen bevonden. (art. 838 - B.W.).

Sedert de wet dd. 12 Juni 1816, wanneer er zich onder de mede-erfgenamen minderjarigen bevinden, waarvan de wettelijke vertegenwoordigers akkoord gaan met de meerderjarige rechtsbekwame mede-erfgenamen om de erfelijke goederen te verdelen, wordt niet meer vereist dat de langdurige en dure pleegvormen van de eigenlijke gerechtelijke deling zouden worden nageleefd. Overeenkomstig art. 9 dezer wet en het daaropvolgend K.B. dd. 12 September 1822, kunnen partijen zich rechtstreeks wenden tot een notaris, die zij zelf aanwijzen en aan wie zij de nodige titels en bescheiden overhandigen, waarna deze notaris zich vervolgens in betrekking stelt met de bevoegde vrederechter, die door de wet er mede belast wordt toezicht over de boedel-scheiding uit te oefenen, dit alles zonder voorafgaande tussenkomst van de rechtbank van eerste aanleg, noch machtiging van de familieraad.

Aan deze principes en hun gevolgen heeft de eerste rechter, — naar een bijdrage van Prof. J. Van De Vorst in T. v. Not. - 1942 - blz. 37 tot 40, — duidelijk herinnerd.

Daar ze thans nog bezwaarlijk in twijfel kunnen getrokken worden, hoeven wij er niet over uit te weiden (1) en zal het volstaan vast te stellen dat de wet dd. 12 Juni 1816 verscheidene vroeger voorgeschreven formaliteiten heeft afgeschaft, o.m. de verplichting de schatting van de onroerende goederen te doen verrichten door deskundigen, die door de belanghebbende partijen zouden gekozen worden, of, in geval van weigering, ambtshalve zouden aangesteld worden; de verplichting de kavels te verloten of door deskundigen te doen samenstellen, behalve wanneer de meerderjarige deelgenoten, de voogden der minderjarigen, of deze voogden onder elkaar het niet mochten eens zijn over de kavels, die de notaris heeft samengesteld, of wanneer de vrederechter vermenen mocht dat de belangen der minderjarigen zouden kunnen geschaad zijn (1).

Oorspronkelijke appellanten, thans eisers in verzet, maken tot staving van hun bewering groot gewag van de leer van Prof. H. De Page, waar deze rechtsgeleerde er zich echter enkel toe beperkt te vermelden (B. IX - Les Successions - 1946 - nr 1052 - littera B. - blz. 776): « Par contre, la loi de 1816 ne modifie en rien ... et les règles sur l'estimation des biens (Code civ., art. 824 et 825; supra n° 1029) ».

Wanneer echter verder in hetzelfde werk, onder nrs 1054 en 1055 nagegaan wordt wat deze auteur uitspreekt nopens de door de wet van 1816 aan de notaris en aan de vrederechter toevertrouwde opdrachten, komt men alras tot de vaststelling dat de stelling van Prof. H. De Page die, welke door de eerste rechter zeer oordeelkundig werd samengevat, geenszins tegensprekt doch eerder bevestigd.

Zo derhalve partijen allen er mede akkoord gaan, en zo de vrederechter van oordeel is, dat het belang van de minderjarige deelgenoten zulks vereist of er zich niet tegen verzet, kan dus ook het deel van de minderjarigen in geld worden uitgekeerd, terwijl het deel van de meerderjarigen in onroerende goederen kan worden toebedeeld (1).

In het onderhavige geval wijst het onderzoek van de akte van deling-vereffening dd. 8 October 1942, opgesteld door notaris Spaey, onder het toezicht van de vrederechter van het kanton Eeklo, er duidelijk op dat de pleegvormen der wet dd. 12 Juni 1816 werden nageleefd.

Verder, wanneer men rekening houdt met de samenstelling der boedels, met de bijzondere oorlogsomstandigheden en met de rechten van de verscheidene deelgenoten, wil het ons voorkomen dat ook de geest van bedoelde wet zoveel mogelijk in acht genomen werd.

Wij menen dan ook, samen met de eerste rechter er toe te mogen besluiten dat de oorspronkelijke eis tot nietigverklaring van de betwiste vereffening-deling der betrokken boedels op grond van beweerde schending van pleegvormen en voorwaarden, bepaald door de wet van 1816, niet gegrond is.

Deze wet is trouwens enkel van openbare orde, wat betreft de door haar voorgeschreven pleegvormen, geenszins echter wat het overige betreft (1), al heeft de rechtspraak soms ook wel het tegenovergestelde aangevoerd (2).

In dat verband heeft de eerste rechter, al was het dan ook *bijkomend*, oordeelkundig vastgesteld dat oorspronkelijke appellante, met mevrouw de weduwe Geirnaert, Richard, — thans eerste geïntimeerde, — overgegaan zijn tot de oprichting van een vennootschap, waarbij de toebedeelde goederen ingebracht en tot de maatschappelijke doeleinden werden aangewend, zodat oorspronkelijke appellanten duidelijk hun wil hebben betuigd de thans door hun bestreden akte van vereffening-deling dd. 8 October 1942 te bekrachtigen, en aldus elke eventuele nietigheid, waarvan deze akte, wat de grondvoorwaarden betreft, mocht kunnen aangeast zijn, door deze *stiltziggende* doch *ondubbelzinnige* bekrachtiging hebben gedekt. Het feit, dat de hierboven bedoelde handelsvennootschap door arrest van uw Hof naderhand nietig verklaard werd, o.m. omdat een statutaire bepaling daarvan in strijd met artikel 1855 B.W. al de winsten aan slechts twee der deelgenoten toekende, en omdat de toenmaals minderjarige Louis Geirnaert bij het sluiten van die overeenkomst niet regelmatig vertegenwoordigd werd, neemt inderdaad niets weg van de werkelijke bedoelingen van oorspronkelijke appellanten, waar zij op het ogenblik van de oprichting dezer vennootschap de toebedeelde goederen er hebben ingebracht en aldus van hun wil tot bekrachtiging van de vereffening-deling hebben doen blijken.

III. Wat de tweede rechtsgrond tot nietigverklaring, — meer bepaald tot vernietiging, — betreft van de vereffening-deling der in zake betwiste huwelijksgemeenschappen en nalatenschappen, wegens benadeling van de oorspronkelijke appellanten voor meer dan één vierde.

A. Nopens de ontvankelijkheid van de oorspronkelijke eis tot rescissie wegens benadeling (artikelen 887 tot 891 B.W.).

1) Zoals zij het vóór de eerste rechter, weliswaar niet in de beweegredenen, doch wel in het beschikkend gedeelte van hun eerste besluiten hadden opgeworpen, in antwoord op de besluiten van oorspronkelijke aanleggers, waarbij dezen, voor de eerste maal, de rescissie van de deling wegens benadeling voor meer dan één vierde eisten (1), *zodus* « in limine litis », houden eerste en tweede geïntimeerden steeds voor dat deze oorspronkelijke eis tot rescissie, ingesteld door middel van *loutere besluiten*, die *desaangaande* door oorspronkelijke verweerders niet werden aanvaard, en dus *geenszins*

door middel van een inleidend dagvaardingsexploot, als een nieuwe eis dient te worden beschouwd, vallende buiten het raam van de door oorspronkelijke aanleggers ingestelde rechtsvordering, en zijnde dienvolgens niet ontvankelijk.

Zo artikel 464 W.B.Rv. de nieuwe eis, ingesteld vóór de rechter in beroep niet ontvankelijk verklaart, verbiedt geen enkele wettekst aan de gedingvoerende partij een nieuwe eis in te stellen *gedurende de rechtspleging in eerste aanleg*. Nochtans, wordt de niet-ontvankelijkheid van dergelijke nieuwe eis door rechtsleer en rechtspraak aanvaard (*Glasson et Tissier*, T. II, p. 598, n° 235; *Garsonnet et César-Bru*, T. I, n° 434) *wanneer deze niet-ontvankelijkheid door één der tegenpartijen wordt opgeworpen*; want deze niet-ontvankelijkheid is niet van openbare orde en zij dient bovendien opgeworpen « in limine litis » (*R.P.D.B.*, Tw. *Demande nouvelle*, n° 3). De reden van deze afwijzing ligt bij artikel 61 W.B.Rv., waarbij aan aanlegger de verplichting wordt opgelegd, in zijn deurwaardersexploot van rechtsingang, het voorwerp, de omvang en de oorzaak van zijn rechtsvordering te doen kennen.

Weliswaar kunnen partijen, hangende het geding, er toe geleid worden hun standpunt te wijzigen, doch deze wijziging is enkel mogelijk in de mate waarin het principe van de eis hetzelfde zou blijven: *voorwerp* en *oorzaak* van de rechtsvordering mogen niet veranderen (zie verder *R.P.D.B.* Tw. *Demande nouvelle*, n° 7). Niettemin kan als ontvankelijk worden beschouwd, — alhoewel hij ogenschijnlijk als nieuw voorkomt, — de eis die onder de oorspronkelijke eis *virtueel* of *impliciet* begrepen is, ofwel de eis die *enkel het gevolg is van de oorspronkelijke eis*: b.v. waar aanlegger een eis tot terugvordering heeft ingesteld, en later, in de loop van het geding, bij besluiten een eis tot schadeloosstelling instelt, omdat het gebleken is dat de teruggave van het goed onmogelijk geworden is; immers, de eis tot schadeloosstelling spruit voort uit dezelfde oorspronkelijke rechtstoestand als de eis tot terugvordering, en is enkel de verplichte aanpassing van deze eerste eis aan een nieuwe omstandigheid, te weten: de onmogelijkheid de oorspronkelijk gevorderde teruggave te bekomen.

In het onderhavige geval, betoogden oorspronkelijke aanleggers, in hun inleidend dagvaardingsexploot dd. 5 Maart 1949, letterlijk het volgende: « Aangezien uit deze uiteenzetting klaar blijkt dat deze vereffening en verdeling geschiedt zijn in strijd met de wetsbepalingen betreffende de verdeling van nalatenschappen in dewelke minderjarigen gerechtigd zijn ».

Stipt genomen kan uit deze beschouwing, evenmin als uit andere in dat exploot uitgedrukte overwegingen of gestelde eisen, worden afgeleid dat oorspronkelijke aanleggers niet enkel de nietigverklaring van de vereffening-deling vorderden wegens schending van de pleegvormen en de voorwaarden vereist bij delingen waarin minderjarigen gerechtigd zijn, maar ook de rescissie van dezelfde vereffening-deling wegens benadeling eisten.

Op grond van de hierboven samengevatte beginselen in zake nieuwe eis, wil het ons nochtans voorkomen dat *hoofdzakelijk hetgeen gevorderd werd* in acht moet worden genomen, te weten: niet enkel de *nietig verklaring van de betwiste vereffening-deling, doch ook het gelasten door de rechtbank van een nieuwe vereffening-deling*, rechtsvordering waarbij al de deelgenoten of gerechtigden enigszins als aanleggers en als verweerders kunnen beschouwd worden (1), en waardoor zij derhalve, gedurende de rechtspleging en hangende het geding, niet alleen om het *even welk nieuw middel* kunnen aanwenden tot staving van bedoelde eis tot vereffening-deling, *doch ook nieuwe of aan-*

vullende eispunten (de nouveaux chefs de demande) met het oog op het bereiken van steeds hetzelfde hoofdzakelijk gevorderde kunnen toevoegen, zodat al deze nieuwe of aanvullende eispunten ten slotte kunnen beschouwd worden als zijnde *onder de oorspronkelijke hoofdzakelijke eis impliciet begrepen*.

Het wil ons voorkomen dat deze zeer brede opvatting van het raam en de omvang ener rechtsvordering tot vereffening en deling niet onverenigbaar is met de principes waarop het artikel 61 W.B.Rv. gegrond is, noch met het bijzonder ondeelbaar kenmerk van de rechtsvordering tot vereffening en deling ten opzichte van al de in zake betrokken partijen, en tevens volkomen in de lijn ligt van een praktische, minder ingewikkelde, vluggere, en zo zuinig mogelijk op te vatten rechtsbedeling.

Het Hof weet trouwens, — en de rechtspraak van de tweede Kamer vertoont deze vooruitstrevende strekking — dat het principe van de onveranderlijkheid van de oorspronkelijke eis niet te strak dient te worden opgevat vooral in zake vereffening-deling.

Naar het voorbeeld van sommige buitenlandse wetgevingen, o.m. de Duitse en de Oostenrijkse burgerlijke rechtsvordering (Duitse W.B.Rv., artikel 264; Oostenrijkse W.B.Rv., artikel 235), zou vermeld beginsel ook dienen beheerst door de beschouwing of de uitbreiding, ofwel de wijziging van de oorspronkelijke eis, ja dan niet vrij belangrijke of zwaarwichtige moeilijkheden verwekt ten opzichte van het verdedigingsrecht, wat, in zake, niet het geval bleek te zijn.

In verband met deze aangelegenheid, is het wellicht niet zonder nut te doen opmerken dat, in Frankrijk, het probleem in aanzienlijke mate vereenvoudigd werd door het decreet dd. 30 October 1935, waarbij het artikel 464 W.B.Rv. gewijzigd werd en bepaald wordt dat vóór de rechter in beroep: « ne pourra être considérée comme nouvelle la demande procédant directement de la demande originaire et tendant aux mêmes fins, bien que se fondant sur des causes ou des motifs différents » — « Cette disposition — zo verklaart René Morel (« *Traité Élémentaire de Procédure Civile* », 2e druk, 1949, n° 351, in fine, blz. 290) doit s'appliquer « a fortiori » en première instance. En particulier, il n'est plus douteux, qu'une demande en réintégrant puise être substituée à une demande en complainte, ou que l'on puisse substituer l'article 1384 à l'article 1382 comme fondement d'une action en responsabilité ».

Wij menen dat de Belgische rechtspraak, in het belang van een goede rechtsbedeling hier te lande, deze buitenlandse voorbeelden nuttig in acht kan nemen om, met dezelfde bezorgdheid, het begrip van de « *nieuwe eis* » zo breed mogelijk op te vatten. In de onderhavige zaak, kan zulks, naar ons oordeel, op nuttige en gepaste wijze gedaan worden.

Op grond van deze beschouwingen, besluiten wij dan ook tot de afwijzing van deze eerste exceptie.

2) Eerste en tweede geïntimeerden houden verder voor dat hoger bedoelde eis tot rescissie wegens benadeling niet ontvankelijk is bij *gebrek aan inschrijving van deze eis ten kantore van de hypotheekbewaarder*, zoals bepaald bij artikel 3 der *hypothécaire wet dd. 16 December 1851*.

Het Hof zal echter vaststellen dat, ingevolge een voorbereidend vonnis dd. 22 November 1950, oorspronkelijke aanleggers de bevoegde hypotheekbewaarder om randmelding van hun inleidend dagvaardingsexploot dd. 5 Maart 1949 hebben verzocht, en dat deze melding gedaan werd, ten tweede kantore van hypotheeken te Gent, op 5 Januari 1951, ten rande van de overschrijving van de betwiste akte van vereffening en deling gedaan op 4 December 1942.

Naar luid van voormeld artikel 3 der hypothecaire wet, is het enkel « de eis strekkende om de vernietiging of de herroeping te doen uitspreken van rechten spruitende uit akten, aan de overschrijving onderworpen », die ingeschreven dient te worden op de kant der overschrijving van de titel van verkrijging, waarvan de vernietiging of de herroeping verzocht wordt.

Het ware volstrekt overbodig te eisen dat bovendien tot de randmelding nog zou worden overgegaan van de besluiten waarin oorspronkelijke aanleggers dezelfde vernietiging van dezelfde vereffening-deling vorderden, ditmaal op grond van benadeling, daar artikel 3 der hypothecaire wet, in verband met de aard van tot deze vernietiging ingeroepen rechtsgrond geen onderscheid maakt.

De afwijzing van deze tweede exceptie ligt dan ook voor de hand.

3) Eerste en tweede geïntimeerden beweren dat de oorspronkelijke vordering tot rescissie wegens benadeling voor meer dan één vierde *niet ontvankelijk is omdat deze eis niet ingesteld werd binnen de twee jaar*.

Geïntimeerden plegen hierbij blijkbaar verwarring met de vervaltermijn, bepaald bij art. 1676 B.W., ten opzichte van de eis tot rescissie van de verkoop van een onroerend goed uit oorzaak van benadeling voor meer dan zeven twaalfden in de verkoopprijs. Het volstaat er aan te herinneren dat de rechtsvordering tot rescissie der deling ter zake van benadeling verjaart met *tien jaren*, overeenkomstig artikel 1304 B.W., en zulks te rekenen met de dag van de deling, doch mits het in acht nemen ten opzichte van minderjarigen van de regel bepaald bij artikel 2252 B.W.

In onderhavig geval, waarin de rechtsvordering werd ingesteld op 5 Maart 1949, hetzij minder dan zeven jaar na de deling, kan dus geen sprake zijn van verjaring.

B. *Nopens de gegrondheid van de oorspronkelijke eis tot rescissie wegens benadeling.*

Door de eerste rechter werd terecht gewezen op de volstrekt *niet dienende aard* van de verslagen opgesteld door de heren *De Rouck* en *Distave*, op 3 Juli en op 9 October 1946, en waarop oorspronkelijke aanleggers zich beroepen om de beweerde benadeling te bewijzen, of minstens om daaruit aanwijzingen desaan gaande te putten.

Het staat inderdaad vast dat de door deze deskundigen geraamde goederen, materiaal en benodigdheden, soms gans andere zijn dan die welke het voorwerp hebben uitgemaakt van de betwiste akte van vereffening-deling dd. 8 October 1942.

Hoofdzakelijk dient bovendien te worden vastgesteld dat het *verschil van waarde* van dergelijke goederen, tussen het tijdstip waarop de betwiste vereffening-deling is geschied (October 1942) en het tijdstip waarop voornoemde deskundigen tot hun ramingen overgingen (Juli-October 1946), ter wille van de daar tussen in voorgevallen gebeurtenissen en toestand, een *zulkdanige wanverhouding* vertoont dat bedoelde verslagen, tot staving of tot aanwijzing van de ingeroepen benadeling, bezwaarlijk in aanmerking kunnen worden genomen.

Wat de *onroerende goederen betreft in de betwiste akte* van vereffening-deling op een veilbare waarde geschat van 360.000 fr., worden door oorspronkelijke appellanten evenmin vergelijkingspunten aangehaald of andere dienende en afdoende gegevens verstrekt, waaruit aanwijzingen van benadeling voor meer dan één vierde zouden kunnen blijken.

Zoals de eerste rechter het heeft beslist, zijn wij derhalve de mening toegedaan dat de oorspronkelijke

rechtsvordering, ook waar zij er toe strekte de rescissie te doen uitspreken ter zake van benadeling, als ongegrond dient te worden afgewezen.

IV. Op grond van al de hierboven uitgedrukte beschouwingen besluiten wij dan ook tot de afwijzing van het aangetekende verzet als zijnde *niet gegrond*.

W.g. J. Matthijs

(1) Zie: R.P.D.B., Tw. *Compétence en matière civile et commerciale*, n° 1191, en de aldaar aangehaalde rechtsleer en rechtspraak. - *Gent*, 2° Kamer, 12 November 1952, in zake *Degrieck, Hector en anderen t/ Degrieck, Robert*.

(2) Zie ook: *Daniël Rousseau: « Des formes des partages et licitations avant et après la loi du 12 juin 1816 »* - *Rev. Dr. Belge*, 1926-1930, B. VIII, blz. 323 tot 338. - *Timmermans: « De la vente des immeubles des mineurs et du partage des biens dans lesquels ils sont intéressés »*, 2° druk, B. II, Hoofdstuk VIII, § 1, n° 61, blz. 458-459. - *Kluyskens: « De Erfenissen »*, 4° druk (1948), n°s 141 en 146. - *Vergel.: Brussel*, 1° Kamer, 28 Februari 1951, J.T. 1951, blz. 266; voorziening in verbrekking afgewezen door *Verbr.*, 10 Juli 1952, R.W. 1952-1953, kol. 746 en *Pas.* 1952, I, 735. - *R.P.D.B.*, Tw. *Minorité, Tutelle, Emancipation*, n° 1144 en de aldaar aangehaalde rechtsleer en rechtspraak; n°s 1160 en 1161.

(3) *Kluyskens: Op. cit.*, n° 146, blz. 197.

(4) Zie: *J. Van De Vorst: Bijdrage in Rev. Prat. Not.* 1920, blz. 577 en tot 581. *Bijdrage in J.J.P.* 1917, blz. 99. - *A. Le Hon: Bijdrage in Rev. Prat. Not.* 1953, blz. 1 tot 6.

(5) Zie: *De Page: B. IX, « Les Successions »*, 1946, n° 1059, blz. 780-781. - *R.P.D.B.*, Tw. *Minorité, Tutelle, Emancipation*, n° 1160 en de aldaar vermelde rechtsleer en rechtspraak.

(6) Zie: *De Page: B. IX, « Les Successions »*, 1946, n° 1059, voornoot 5, blz. 780.

(7) Zie de besluiten van oorspronkelijke verweerders betekend op 22 November 1949, in antwoord op de besluiten van oorspronkelijke aanleggers, op zelfde datum betekend.

(8) *Vergel.: Brussel*, 2° Kamer, 9 Juli 1951, J.T. 1952, blz. 70 (Zie de rechtspraak in dat arrest aangehaald).

Arrest

Overwegende dat zowel het verzet tegen het verstek-arrest d.d. 9 November 1953, als het hoger beroep tijdig en regelmatig zijn ingesteld;

I. *Nopens de vernietiging van de akte verdeling d.d. 8 October 1942 wegens niet naleving der pleegvormen, vereist in geval van aanwezigheid van minderjarige deelgerechtigden.*

Overwegende dat sedert de wet van 12-6-1816 de gerechtelijke verdeling niet meer vereist is, wanneer de wettelijke vertegenwoordigers van de minderjarige deelgenoten met de meerderjarige belanghebbenden accoord gaan om de onverdeeldheid in der minne te verdelen; dat de verdeling alsdan volgens de door artikel 9 wet 12-6-1816 voorgeschreven pleegvormen plaats heeft (R.P.D.B. v° succession n° 1498) v° minorité enz. . . n° 1144; *Kluyskens, « De Erfenissen »*, n°s 141 en 146; *Timmermans, « De la vente des immeubles des mineurs et du partage des biens dans lesquels ils sont intéressés »*, 2° druk, B. II, n° 61, blz. 458, 459; *Van de Vorst, T.V. Not.* 1942, blz. 37 tot 40; *Braas, « Procédures d'ouvertures des successions etc. . . »*, druk 1953, n° 1620, blz. 118);

Overwegende dat uit de akte-verdeling d.d. 8 October 1942 blijkt, dat al de pleegvormen der wet van 12 Juni 1816 nageleefd werden;

Dat, gelet op de samenstelling der boedels, de bijzondere oorlogsomstandigheden en de rechten van de verscheidene deelgenoten, de belangen van de minderjarigen door de verdeling zeer behoorlijk gediend werden;

Overwegende daarenboven dat, zoals door de eerste rechter oordeelkundig opgemerkt werd, appellanten de bedoelde akte-verdeling bekrachtigd hebben, toen zij bij de oprichting van een vennootschap met de eerste geïntimeerde de hun door deze akte toebedeelde goederen ingebracht hebben; dat de latere nietigverklaring van bedoelde vennootschap de vroegere goedkeuring van de verdeling niet wegneemt;

II. *Nopens de vernietiging van de akte-verdeling wegens benadeling van meer dan ¼ :*

Overwegende dat bij de beoordeling van de ontvankelijkheid van deze bij besluiten d.d. 22 November 1949 ingestelde eis, dient rekening te worden gehouden met het feit, dat de oorspronkelijke eis niet alleen de vernietiging van de betwiste akte-verdeling, maar ook en voornamelijk een nieuwe vereffening en verdeling van de bedoelde onverdeeldheid tot voorwerp heeft;

Overwegende dat, waar de vordering tot vereffening en verdeling het bepalen van de te verdelen gemeenschap en het vaststellen van het aan ieder der deelhebbers toekomend aandeel tot voorwerp heeft, zij noodzakelijk al de eisen en verweermiddelen bevat, die de inhoud van deze gemeenschap of de rechten der deelhebbers kunnen beïnvloeden (Gent, 18-7-1900; Pas, 1901, 2, 5);

Dat derhalve de eis tot vernietiging ontvankelijk voorkomt, als zijnde in de oorspronkelijke eis impliciet begrepen;

Overwegende dat, waar artikel 3, wet 16 December 1851 in verband met de aard van de tot vernietiging ingeroepen rechtsgrond geen onderscheid maakt, het niet vereist is, dat er nog tot randmelding van de besluiten d.d. 22 November 1949 zou worden overgegaan, wanneer uit de verklaring van de bewaarder der hypotheek 2e kantoor te Gent blijkt, dat het inleidend exploit d.d. 5 Maart 1949 reeds op de rand van de overschrijving van de betwiste akte-verdeling ingeschreven werd;

Overwegende dat een eis tot vernietiging ener verdeling wegens benadeling van meer dan ¼ eerst na verloop van 10 jaar verjaart (artikel 1304 B.W.; De Page, Bd. IX, n° 1496);

Overwegende dat, wat de gegrondheid van de eis tot vernietiging betreft, het Hof zich aansluit bij de zienswijze van de eerste rechter, waar hij, bij ontstentenis van elke aanwijzing betreffende de beweerde benadeling, deze eis als ongegrond afgewezen heeft; dat de verslagen d.d. 3 Juli en 9 October 1946 van de heren De Rouck en Distave niet ter zake dienende zijn, daar er een al te grote wanverhouding bestaat tussen de waarde der goederen in 1942 en in 1946; dat, wat de onroerende goederen betreft, appellanten in gebreke blijven vergelijkingspunten aan te halen, waaruit aanwijzingen van benadeling zouden kunnen blijken;

III. *Nopens de wederreis :*

Overwegende dat eerste appellante erkent 80.000 fr. op de bank afgehaald te hebben en niet betwist 10.000 fr. op rekening ontvangen te hebben, terwijl zij krachtens de akte-verdeling slechts op 46.396,31 fr. recht had; dat zij het verschil, zijnde 43.603,69 fr., verschuldigd is;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord het eensluidend advies van de heer advocaat-generaal Matthys, wijzend op tegenspraak tegenover de geïntimeerden sub n° 1 en 2, en bij verstek tegenover de overigen, alle andere besluiten als ongegrond verwerpend, ontvangt het verzet, vernietigt het verstek-arrest d.d. 9 November 1953, verklaart het hoger beroep ontvankelijk, doch ongegrond; bevestigt het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen, veroordeelt appellanten tot de kosten van de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

12e Kamer. — 4 November 1954.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Colson.

O. M. : M. De Wée.

Advocaten : Mrs De Mey en Van den Bussche.

Deurwaarder. — Betrekkelijke bevoegdheid tot betekening van een dagvaarding voor een vredegerecht.

Krachtens art. 1 van de wet van 9 Augustus 1887 zijn alleen de deurwaarders van eenzelfde kanton bij uitsluiting van de deurwaarders van andere kantons bevoegd om dagvaardingen te betekenen voor het vredegerecht van dit kanton, alsook voor het vredegerecht van een ander kanton, voor zoveel de gedaagde zijn woonplaats heeft in het kanton van hun verblijfplaats.

Art. 1 van het K. B. nr 300 van 30 Maart 1936 tot vervanging van het vroegere art. 4 Rv. heeft geen wijziging gebracht aan art. 1 van de wet van 9 Augustus 1887. Dit blijkt ook duidelijk uit de toelichting en het verslag aan de Koning, die voormeld K. B. voorafgaan.

Een te Dendermonde verblijvend deurwaarder is derhalve niet bevoegd een in het kanton Wetteren woonachtig persoon te dagvaarden voor het vredegerecht van het tweede kanton Brussel. De door die deurwaarder uitgebrachte dagvaarding is dus nietig; deze nietigheid is van openbare orde.

Van Wesemael t./ N. V. Purex.

Overwegende dat het beroep regelmatig naar de vorm is; dat zijn ontvankelijkheid overigens niet betwist wordt;

Aangezien de oorspronkelijke eis ertoe strekte door appelland levering te doen nemen van een apparaat merk « Cadet », en bij gebreke dit te doen binnen de 24 uur van het uit te spreken vonnis, de verkoopovereenkomst tussen partijen gesloten verbroken te horen verklaren en appelland te horen veroordelen aan beroepene de overeengekomen vergoeding te betalen, bedragende het derde der waarde van het apparaat, hetzij 1.980 fr. min 900 fr., of 1.080 fr.;

Aangezien appelland de nietigheid van het oorspronkelijke inleidende exploit inroept om reden dat deurwaarder Lynen, uit Dendermonde, onbevoegd zou geweest zijn om hem in het kanton Wetteren, waar zij verblijft, voor het vredegerecht van het 2de kanton Brussel te dagvaarden;

Nopens de nietigheid van het inleidende exploit :

Aangezien, luidens artikel 1 van de wet van 9 Aug. 1887, al de deurwaarders die in een bepaald kanton verblijven, bevoegd zijn om voor het vredegerecht van dat kanton te dagvaarden;

Aangezien art. 1 van het K.B. van 30 Maart 1936 dat het vroegere art. 4 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering vervangt, de beschikking waarbij voorgeschreven was dat de dagvaardingen voor het vredegerecht door een deurwaarder van de woonplaats van de verweerder betekend moest worden, weggelaten heeft;

Aangezien het K.B. van 30 Maart 1936 anderzijds geen wijziging brengt — noch uitdrukkelijk, noch stilzwijgend — aan art. 1 der wet van 9 Augustus 1887 (cfr. Gent, 19 Mei 1950, J.T. 1951, 353; Herzele 26 Juli 1950, Bulletin des Officiers Ministériels, p. 9);

Aangezien deze zienswijze (zie deszake R. P. Dr. B., v° Procédure civile 295) trouwens op duidelijkke

wijze bevestigt wordt door de toelichting en het verslag aan de Koning, die het K.B. nr 300 voorafgaan, waarin verwezen wordt naar art. 1 van de wet van 9 Augustus 1887; dat er namelijk uiteengezet wordt: « Le texte nouveau de l'article 4 ne prévoit plus l'obligation de notifier la citation par l'huissier de la justice de paix. Déjà la loi du 9 août 1887 avait pratiquement abrogé cette disposition », (Pasinomie 1936, page 215);

Aangezien het in kracht blijven van art. 1 van de wet van 1887 ook duidelijk blijkt uit volgende passus van voormeld verslag, waar gezegd wordt dat het nieuwe art. 49, par. 1 de bevoegdheid verleent om akten per post te betekenen, aan al de deurwaarders die bevoegd zijn om exploitaten te betekenen, voor het Vrederecht dat van de vordering kennis moet nemen, met deze bijvoeging: « Ces huissiers sont l'huissier de la Justice de Paix, ainsi que tout huissier qui, en vertu d'une disposition légale particulière, tels notamment l'art. 1 de la loi du 9 août 1887, l'article 9 de la loi du 27-5-1890, l'art. 7 de la loi du 9 août 1887, a qualité pour faire des exploits devant la même Justice de Paix (Pasinomie 1936, p. 215 en 216), (cfr. Rép. Prat. Dr. B., v° Procédure civile 373 et 374);

Aangezien krachtens art. 1 van de wet van 9 Aug. 1887, al de deurwaarders van eenzelfde Kanton, bij uitsluiting van de deurwaarders van andere Kantons bevoegd waren om de dagvaardingen te betekenen voor het Vrederecht van dit Kanton, alsook voor het Vrederecht van een ander Kanton, voor zoveel de gedaagde zijn woonplaats had in het kanton van hun verblijfplaats (Cassatie 15 Dec. 1890, Pasicrisie 1890, I, 26; Leuven 4 Dec. 1953, R.W. 1953-1954, p. 1390; Gent 4 Dec. 1920, J. J. P. 1921, 162; Stavelot 4 Dec. 1902, J. J. P. 1903, 165; Gent 16 Jan. 1903, J. J. P. 1903, 239; Liège 19 mai 1892, Cl. et B. p. 774; Pand. B. v° Huissiers 180);

Aangezien deurwaarder Lynen, uit Dendermonde, derhalve niet bevoegd was om appellante, woonachtig in het kanton Wetteren, voor het Vrederecht van het tweede Kanton Brussel te dagvaarden; dat het inleidende exploit nietig was; dat deze nietigheid van openbare orde is.

Om deze redenen,

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak, in hoger beroep;

Gehoord de heer de Wée, Substituut-Procureur des Konings, in zijn eensluidend advies;

Alle andere besluiten afwijzende, als ongegrond;

Ontvangt het beroep; verklaart het gegrond.

Vernietigt het vonnis a quo.

Verbeterende: verklaart het exploit van rechtsingang van deurwaarder Lynen ter standplaats Dendermonde de dato 10 Maart 1954 nietig.

Zegt derhalve dat de oorspronkelijke eis hic et nunc onontvankelijk is.

Verwijst beroepene in de kosten van beide aanleggen.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

2e Kamer. — 28 Juni 1954.

Voorzitter: M. Temmerman.

Rechters: M.M. De Vriendt en Dhanens.

Advocaten: Mrs Gossieau, J. Vankerckhove (Brussel) en Smetryns.

Huur en verhuur. — Gedurende de huur door de huurder zonder toestemming van de verhuurder aan het gehuurde aangebrachte veranderingen, na ontruiming door de verhuurder behouden. — De verhuurder is op grond van onrechtmatige verrijking tot vergoeding ten bedrage van de waardevermeerdering verplicht. — Niet-toepasselijkheid van art. 555 B. W.

Indien tussen partijen niet is overeengekomen, dat de huurder geen veranderingen aan het gehuurde mag brengen, is de huurder gerechtigd de nodige werken daaraan te verrichten om het goed aan te passen aan de overeengekomen bestemming.

Zo weliswaar de verhuurder steeds het recht heeft de verwijdering te vorderen van het zonder zijn toestemming door de huurder aan het gehuurde aangebrachte, is hij echter gehouden, indien hij dit behoudt, aan de huurder daarvoor een vergoeding te betalen op grond van het feit, dat hij zich op kosten van een ander niet onrechtmatig mag verrijken; die vergoeding zal moeten gelijkstaan met de waardevermeerdering van het goed ingevolge het door de huurder aangebrachte.

De huurder kan zijn vordering niet met vrucht doen steunen op de bepalingen van art. 555 B.W., die immers betrekking hebben op de bezitter te kwader trouw, die een erf moet ontruimen, hetwelk hij zonder geldige titel bezit, wat zeker niet het geval is voor een huurder.

N.V. Decam t/Avermaete.

Gezien de stukken, onder meer de grosse van het beroepen vonnis d.d. 10 Juni 1953, gewezen door het Vrederecht van het eerste kanton Gent, waartegen tijdig en regelmatig beroep werd ingesteld;

Overwegende dat het niet wordt betwist dat het kwestieus goed van 1 Augustus 1946 af, als magazijn, aan de appellante in huur werd gegeven en dat de verhuuring op 31 Januari 1953 een einde heeft genomen;

Overwegende dat, bij het tot stand komen van deze huurovereenkomst, de verhuurder met de handelsbedrijvigheid van de appellante bekend werd, zodat hij toen ongetwijfeld wist dat het litigieus pand dat, naar hetgeen de geïntimeerde zelf beweert, voordien als garage uitgebaat werd, zou bestemd worden voor de exploitatie der volledig verschillende handelszaak van de appellante, verband houdende nl. met behang, versiering en meubilering, waardoor onvermijdelijk sommige adaptatiewerken dienden uitgevoerd;

Overwegende dat, waar er tussen partijen niet contractueel bedongen werd dat geen wijzigingen noch veranderingen aan het goed mochten gedaan worden, het de huurder steeds toegelaten was de nodige werken te verrichten die de aanpassing van het verhuurde goed aan de contractuele bestemming tot doel hadden (zie De Page, Traité élém. dr. civ. belge, deel IV, n° 657, A in fine en n° 687);

Overwegende dat het ter zake blijkt dat de door de appellante uitgevoerde werken, waarvan zij thans de betaling vraagt, niet van dien aard zijn dat zij de contractuele bestemming van het verhuurde goed

zouden gesteld hebben om, bij het eindigen der verhuring, dit goed terug te geven in dezelfde staat waarin zij het, bij de aanvang er van, ontvangen had;

Overwegende dat, indien wel is waar, de verhuurder immer het recht heeft de verwijdering te eisen van de zonder zijn toestemming door de huurder op zijn erf opgerichte gebouwen, hij echter ertoe gehouden is, in geval van behoud dezer werken, de huurder er voor te vergoeden op grond van het feit dat hij het recht niet heeft zich ten koste van een ander onrechtmatig te verrijken, hetzij in evenredigheid met de waardevermeerdering die de bedoelde werken aan het verhuurde goed hebben bezorgd (zie noot van Prof. De Bersaques onder Rechtbank Koophandel Luik, 6 Januari 1950 in Revue crit. jurispr. belge, 1951, blz. 271 en volg.); dat de appellante haar eis niet met vrucht kan steunen op de schikkingen van art. 555 van het Burgerlijk Wetboek vermits zij betrekking hebben op een bezitter te kwader trouw uitgedreven uit een erf dat hij zonder geldige titel heeft betrokken, wat zeker niet het geval is voor een huurder, hetgeen medebrengt dat een analogische toepassing van deze wetsbepalingen op het onderhavig geschil niet kan opgaan;

Overwegende dat, hoewel talrijke onderhandelingen werden gevoerd tussen partijen vóór de datum waarop het verhuurde goed ter vrije beschikking van de geïntimeerde werd gesteld, er nochtans geen bewijs wordt geleverd van het bestaan tussen hen van een geldige overeenkomst omtrent het behouden van de kwestieuze werken zonder vergoeding, hetgeen de eerste rechter ten onrechte heeft aangenomen; dat voorts, niets er op wijst dat de geïntimeerde de verwijdering van deze werken heeft geëist;

Overwegende dat, integendeel, het aanvaarden van de sleutels van het goed in kwestie op 31 Januari 1953 zonder formuleren van enig voorbehoud noch enige opmerking, aantoonde dat de geïntimeerde het inzicht had de tijdens de verhuring uitgevoerde veranderingswerken te behouden;

Overwegende dat uit het hiervorengemelde volgt dat de appellante enkel aanspraak mag maken op een vergoeding overeenstemmende met de meerwaarde die het verhuurde goed door de uitvoering der litigieuze werken heeft verkregen, zoals zij het subsidiair heeft gevorderd; dat, ten einde deze waardevermeerdering te bepalen, de rechtbank daaromtrent deskundige voorlichting nodig acht;

CORRECTIONELE RECHTBANK TE GENT

16 Juni 1954.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Maes.

O.M. : Mev. Segers.

Advocaat : Mr. Ign. Peckstad.

Aansprakelijkheid van de vader voor zijn minderjarige zoon. — Onder de gegeven omstandigheden is deze onttrokken aan het toezicht zijner ouders.

De vader is niet aansprakelijk voor de schade, door zijn minderjarige zoon veroorzaakt, terwijl deze deelneemt aan een wielervedstrijd, die officieel is ingericht door de Belgische wielervedstrijdbond en onder diens hoede.

Deze Bond is aansprakelijk voor zijn leden; de deelnemende minderjarige is gedurende de wedstrijd onttrokken aan het toezicht zijner ouders.

De Witte H. en A. t/ O. M.

Overwegende dat de misdrijven hierboven omschreven sub. littera B, 1, 2, 3, 4, samenhangend zijn met het wanbedrijf omschreven sub. littera A;

Overwegende dat uit het vooronderzoek en de behandeling ter terechtzitting is gebleken, dat het feit A hierboven omschreven ten genoegen van rechte bevoezen is tegenover de eerste gedaagde;

Wat de burgerlijke verantwoordelijkheid van tweede gedaagde betreft :

Overwegende dat de verdachte De Witte Hedwig officieel en regelmatig aangesloten is bij de Belgische Wielervedstrijdbond;

Overwegende dat de wielervedstrijd waaraan de verdachte deelnam, onder de hoede van deze bond werd ingericht en dat deze als officiële inrichter dient te worden beschouwd;

Overwegende dat deze bond dienvolgens burgerlijk aansprakelijk is voor zijn leden;

Overwegende dat gedurende een officieel ingerichte wedstrijd de minderjarige deelnemers voor de duur van de wedstrijd onttrokken zijn aan de bewaking hunner ouders;

Dat de tweede gedaagde dienvolgens niet burgerlijk verantwoordelijk kan gesteld worden voor de eerste verdachte;

Overwegende dat ten voordele van verdachte verzachtende omstandigheden bestaan wat het feit A betreft, voortspruitende uit de afwezigheid van vorige zware straffen;

Overwegende dat het overige van het ten laste van verdachte gelegde niet bewezen is, nl. het feit gesteld sub. littera B. 1, 2, 3, 4;

Om deze redenen :

.....

Stelt de tweede verdachte buiten het geding;
(het overige zonder belang).

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

10e Kamer. — 8 November 1954.

Voorzitter : M. Peeters.

Referendaris : M. Van Caenegem.

Advocaten : Mrs. De Coster en J. Dauwe.

Deskundige. — Wijze waarop een door de rechtbank benoemde deskundige zijn vordering wegens kosten en honoraria tegen de procespartijen moet invorderen.

De door de rechtbank in een geding benoemde deskundige, die gehandeld heeft overeenkomstig art. 319 Rv. tegenover een van de procespartijen, kan niet zonder meer langs de gewone weg een vordering tot voldoening van zijn honorarium instellen tegen de andere partij, ten aanzien van wie hij art. 319 Vv. niet heeft in acht genomen, vóór de rechter van de woonplaats van die partij.

De rechtbank, voor dewelke een hoofdvordering (action principale) is aanhangig gemaakt omtrent de aan een door de rechtbank benoemde deskundige verschuldigde kosten en honoraria, is niet bevoegd om over die vordering te oordelen.

De kosten en erelonen van de deskundigen maken deel uit van de gerechtskosten zodat zij slechts kunnen worden verevend en ingevorderd langs de weg, voorgeschreven door het Decreet van 16 Februari 1807, aangevuld bij K.B. van 24 Mei 1933 en 7 November 1933.

J. P. Claeskens t/ N. N. Paneurope.

Aangezien de vordering ertoe strekt gedaagde zich te horen veroordelen om aan verzoeker te betalen de som van 4.986,75 fr. met gerechtelijke intresten en gedingkosten; dit alles wegens achterstallige betaling verschuldigd voor ereloon van deskundige door de Rechtbank van Koophandel te Brussel aangesteld en waarvoor huidig gedaagde solidair met de genaamde Thiel gehouden is;

Aangezien de expert die door de rechtbank in een hangend geding als deskundige wordt aangesteld, ter opvordering van de aan hem verschuldigde erelonen, kosten en uitgaven, gehouden is zich te gedragen naar de voorschriften van art. 319 van het wetboek van burgerlijke rechtspleging, gewijzigd of aangevuld door het koninklijk besluit nr 300 van 30-3-1936, art. 16, evenals naar de voorschriften van het decreet van 16-2-1807, gewijzigd en aangevuld door het koninklijk besluit van 24-5-1933, inhoudende tarief voor kosten en uitgaven in burgerlijke en commerciële zaken; (zie wetb. burgerl. rechtspl., supplement bl. 901, uitgave 1951);

Aangezien verzoeker ter zake door de rechtbank van Koophandel te Brussel bij vonnis van 6-12-1951 werd aangesteld in het geding hangende tussen de heer Thiel en huidig gedaagde met de opdracht in gezegd vonnis gedetailleerd, doch ter zake van geen belang;

Aangezien uit de omstandigheden der zaak en de elementen van het huidig geding blijkt en niet wordt tegengesproken dat verzoeker tot heden verstoken is gebleven van het hem toekomende of minstens het door hem gevorderde ereloon: de vraag in betaling van dit laatste vormt ten andere thans het voorwerp van de huidige vordering;

Aangezien waar niet kan betwist worden dat verzoeker zich gedragen heeft naar de voorschriften van art. 319 van het wetboek van burgerlijke rechtspleging, evenwel dient aangestipt dat hij deze voorschriften slechts in acht heeft genomen voor zover het partij Thiel geldt en niet bewezen is of bewezen wordt dat hij deze zelfde voorschriften hoofdens huidig gedaagde in acht heeft genomen;

dat inderdaad waar blijkt dat verzoeker zijn verslag ter griffie der rechtbank — die de aanstelling heeft bevolen — heeft neergelegd en een verzoekschrift aan de voorzitter dierzelfde rechtbank heeft gericht ten einde de taxatie zijner erelonen te bekomen, dat waar eveneens blijkt dat hij een bevelschrift van de heer voorzitter heeft bekomen — (inhoudende de gevraagde taxatie) — en dit bevelschrift of minstens het bevelschrift van ten uitvoerlegging dd. 20-3-1952 bij deurwaarders-exploot heeft laten betekenen in datum van 4-9-1952, dat waar ten slotte eveneens blijkt dat hij op grond van deze betekening gepoogd heeft tot in beslagneming over te gaan, doch zich goedschiks-kwaadschiks heeft moeten beperken tot een proces-verbaal van niet bevinden dd. 10-10-1952, *evenwel niet blijkt* dat hij al deze maatregelen en voorschriften in acht heeft genomen ten overstaan van huidig gedaagde; (het voornoemd bevelschrift van de heer Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brussel bepaalt zich enkel tot de veroordeling van de heer Thiel, de betekening van het zelfde bevelschrift is enkel geschied aan de heer Thiel en de beslagneming of poging tot beslagneming heeft enkel plaats gehad bij zelfde heer Thiel).

Aangezien huidig verzoeker ten dezen overstaan gans ten onrechte en ten onnutte opwerpt dat hij,

ingevolge het feit dat hij zich strikt gedragen heeft naar de voorschriften van art. 319 van het wetboek van burgerl. rechtspleging om zijn ereloon te laten taxeren door de heer voorzitter van de Rechtbank, die hem heeft aangesteld en ingevolge het feit dat de gedingvoerende partijen solidair gehouden zijn ten overstaan van de aangestelde deskundige — wat betreft de betaling van de getaxeerde erelonen: *gerechtigd is zonder meer deze vordering langs de gewone weg der rechtspleging op te vorderen voor de rechtbank van de woonplaats van de schuldenaar* — in casu de Rechtbank van Koophandel van Antwerpen;

dat inderdaad — daargelaten de al dan niet solidaire verantwoordelijkheid van de gedingvoerende partijen ten overstaan van de aangestelde deskundige en het feit te weten of de deskundige in geval van insolventie van een der partijen zich mag richten tot de andere partij: betwisting, die in de rechtspraak en rechtsleer op uiteenlopende wijze wordt beantwoord, alhoewel voor het merendeel de solidariteit van de partijen wordt aanvaard voor het geval het een aanstelling door de rechtbank zelf bevolen geldt en dit om reden dat wordt vooropgesteld dat de aanstelling door de rechtbank steeds in het belang van alle partijen geschiedt en dit belang juist bestaat in het feit dat eenieder er belang bij heeft dat volledige gerechtigheid zou geschieden (Tr. Comm. Anv. 4-6-1881 en 24-6-1881, Jur. Port d'Anv. 1881 page 279 en 339) — dient aangericht de kosten en erelonen van de experten *een integrerend deel* uitmaken van de gerechtskosten, zodat niet kan overgegaan tot de liquidatie en invordering dezer dan langs de weg voorgeschreven door het decreet van 16-2-1807, aangevuld door het K.B. van 24-5-1933 en 7-11-33;

dat derhalve de rechtbank, *die door een rechtstreekse vordering of hoofdvordering* (action principale) gevat wordt om te beslechten over de kosten en erelonen van een door de rechtbank aangestelde deskundige onbevoegd is om over soortgelijke vordering te oordelen;

(Zie desbetreffende Beltjens, Proc. civ. Tome I, art. 319 page 677 nr 36: « Nous croyons que les experts ne peuvent renoncer à la voie de l'exécution et qu'ils ne peuvent agir par action ordinaire contre les parties »).

(Zie desbetreffende eveneens Répertoire pratique du droit belge, Tome V, V° Expert - expertise, page 106, nr 194: « Jugé que le tribunal saisi par action principale d'une demande de frais et honoraires dus à un expert est incompétent pour statuer sur cette action. Les frais et honoraires des experts font partie intégrante des dépens et on ne peut procéder à leur liquidation et à leur recouvrement qu'en suivant la marche tracée par les décrets du 16-2-1807 aujourd'hui tarif civil »).

Aangezien ter zake de ingestelde actie een hoofdactie is en als voorwerp heeft de invordering van ereloon van deskundige aanstelling;

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere of strijdige besluiten verwerpend als niet dienend ter zake;

Verklaart zich onbevoegd om van de zaak kennis te nemen;

Wijst verzoeker derhalve af met veroordeling tot de gerechtskosten.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

1e Kamer. — 11 Augustus 1951.

Voorzitter : M. Vandaele.

Rechters : M.M. De Ridder en Beyaert.

Referendaris : M. Vandekerckhove.

Advocaten : Mrs Thevenet, Roose, Goossens en Ronse.

1. **Handelsagenten.** — Verschil met andere tussenpersonen in de handel. — Rechtskarakter van de agentuurovereenkomst : aanneming van werk. — Opzegbaarheid. — Rechtskarakter van de cliënteel.
2. **Burgerlijke Rechtsvordering.** — Optreden van een naamloze vennootschap in rechte als wedereiseres.

1. *De handelsagent is van de handelsreiziger onderscheiden doordat hij, hoewel hij in min of meer vaste betrekking tot zijn principaal staat, toch zelfstandig blijft; van de makelaar doordat de handelsagent in een veel vastere betrekking tot de principaal staat; van de commissionnair doordat de handelsagent normaal zijn principaal openlijk vertegenwoordigt bij de totstandkoming van de overeenkomst; van een concessiehouder met recht van alleenverkoop in een bepaald gebied doordat deze laatste eigenlijk niet als tussenpersoon, maar als een zelfstandig koopman dient te worden beschouwd.*

De agentuurovereenkomst moet worden ondergebracht onder de rubriek aanneming van werk, ofschoon partijen krachtens hun vrijheid om de inhoud van hun overeenkomsten buiten het gebied van het dwingende recht te bepalen tevens andere bestanddelen of de benoemde contracten met de overeenkomst van aanneming kunnen verbinden.

Alle overeenkomsten van verhuring van werk zijn uiteraard opzegbaar.

Inzake « industria » verhuring is artikel 1794 B.W. toepasselijk met alle gevolgen vandien; wanneer de meester geen onmiddellijke verbreking wenst door te voeren, maar opzegt, heeft de rechtspraak een opzeggingstermijn vastgesteld, die op straffe van nietigheid door de meester moet worden in acht genomen.

De cliënteel is een onlichamelijke roerende zaak, die deel uitmaakt van het vermogen en dus vatbaar is voor overdracht en onderwerp kan zijn van andere overeenkomsten.

2. *Een naamloze vennootschap kan alleen door de fysieke personen, die haar vertegenwoordigen, als eiseres in rechte optreden; dit geldt ook ten aanzien van een wedereis.*

M.I.R.E.A. t/ N.V. COBAR

Gezien de daging van 7 Maart 1951, waarbij eiseres de commanditaire vennootschap Mirea jegens verweerster de N.V. Cobar de verbreking ten laste van verweerster vordert der overeenkomst dd. 20 September 1941 zoals door de latere betrekkingen tussen partijen gewijzigd en aangevuld, met dientengevolge de veroordeling van verweerster, telkens met de rechterlijke rente op de onderstaande bedragen, tot 1.000.000 frank schadevergoeding hoofdens het verspreiden van het rondschrijven dd. 8 Februari 1951, 2.000.000 frank schadevergoeding hoofdens verlies van klandizie en 600.000 frank schadevergoeding, bedrag van het winstverlies door eiseres geleden; eiseres vraagt ook akte van haar voorbehoud wat betreft de eigendom van het merk « Barco », maakt voorbehoud omtrent de vermeerdering of vermindering van voormelde bedragen in de loop van het geding en vordert ten slotte

de inlassing van het vonnis in 20 dagbladen van het land, naar keuze van eiseres op kosten van verweerster, dit alles met de gedingskosten ten laste van verweerster;

Gezien de stukken;

Overwegende dat tussen partijen op 20 September 1941 een contract tot stand kwam waarbij eiseres belast werd vanaf 1 Juni 1941 met de verkoop op de binnenlandse markt (behalve het arrondissement Ieper-Veurne en bepaalde klanten van Kortrijk) der producten van verweerster met name « nos articles boitiers pour piles électriques et tous articles radio qui seraient fabriqués par notre société (amplifications, H.P. paddings, combinateurs, etc.) »;

de verkoop van complete radioapparaten van verweerster zou zoveel mogelijk door eiseres gebeuren zonder dat dit een formele verplichting in hoofde van verweerster was, maar Cobar zou dit in een voor eiseres gunstige zin interpreteren; het contract was er een van onbepaalde duur in deze zin dat het gold voor 2 jaar maar dat het stilzwijgend met een zelfde duur voortliep bij gemis aan een door aangetekend schrijven gestuurde opzegging van 3 maanden vóór de vervaldag; echter beschouwden partijen het exclusiviteitscontract als vervallen zonder vooropzeggende de dag dat de oorlog tussen Duitsland en Engeland een einde nam;

Overwegende dat eiseres de verbreking ten laste van verweerster van deze basisovereenkomst vordert hoewel deze overeenkomst gewijzigd en aangevuld werd door de tussen partijen sindsdien en tot in Februari 1951 bestaande betrekkingen; dat is een correctief van eiseres die echter de overeenkomst van 20 September 1941 als basisovereenkomst blijft beschouwen;

Overwegende dat verweerster op eenzelfde dag, nl. 9 Februari 1951, tegelijkertijd een aangetekend rondschrijven stuurt :

1. aan de klanten-electriciens, meldend dat de overeenkomst tussen de N.V. Cobar en Mirea betreffende de verkoop van Cobarproducten een einde neemt, zodat de facturen voortaan rechtstreeks door de N.V. Cobar zullen toegestuurd worden en niet meer door tussenkomst van Mirea en dat dus eveneens de betalingen niet meer aan of over Mirea mogen gebeuren; dus kunnen alle betalingen, onmiddellijk na ontvangst van dit schrijven alleen geldig zijn door overschrijving op de postrekening van Cobar, betaling aan de erkende verdelers van het gewest, of betaling aan de door Cobar gevolmachtigden;

2. Aan de verdelers, meldend dat de overeenkomst tussen Cobar en Mirea in zake verkoop van radio's Barco en U.N.R. en onderdelen een einde neemt, zodat voortaan, onmiddellijk na ontvangst van dit schrijven, alle bestelbons en alle voor rekening van Cobar ontvangen gelden, rechtstreeks aan Cobar te Kortrijk dienen overgemaakt te worden en niet meer aan Mirea;

3. aan eiseres Mirea stuurt verweerster een aangetekende brief van 9 Februari 1951, meldend dat verweerster het tussen partijen gesloten contract van 20 September 1941, aanvang nemend met 1 Juni 1941, ontbindt door aangetekende vooropzeggende van 3 maanden, weze van 1 Maart 1951 tot en met 31 Mei 1951, op welke datum de samenwerking een einde zou nemen en mededelende bepaalde onderrichtingen in verband met de nieuwe geschapen toestand gedurende de opzeggingsperiode, o.m. nopens de bestelbons, de facturen en de gevolgen, zoals aan klanten-electriciens en verdelers medegedeeld; verweerster wijst er op dat het commissiebedrag groot 6 %, tot 1 Juli 1951 op alle facturen verder zou uitgekeerd worden;

Overwegende dat eiseres deze aangetekende mededeling beschouwt als een onmiddellijke contractbreuk, waartoe verweerster wel gerechtigd was krachtens artikel 1794 B. W., daar de rechtsverhouding tussen partijen er ene was van industria-verhuring, maar krachtens welk artikel verweerster dan ook gehouden is eiseres schadeloos te stellen voor al haar uitgaven, al haar arbeid en al wat zij bij die overeenkomst had kunnen winnen; eiseres raamt deze schadevergoeding als winstverlies op 200.000 frank nettowinst per jaar \times 3 jaar (duur van een regelmatige opzegging), weze 600.000 frank en raamt de schade hoofdens verlies der klandizie, door eiseres zelfstandig en eigenmachtig geschapen gedurende 10 jaar, op 2.000.000 frank;

Overwegende dat verweerster de rechtsverhouding tussen partijen ziet als een mandaat met elementen van bewaargeving, mandaat opzegbaar ad nutum, zoniet ter zake regelmatig opgezegd overeenkomstig het contract van 20 September 1941 of minstens overeenkomst een bepaalde rechtspraak, die een zekere termijn van opzegging vordert, welke termijn hier onderhouden werd;

Overwegende dat ter zake de laatste verhoudingen tussen partijen als volgt kunnen samengevat worden, blijkens elementen uit de bundel :

eiseres ontvangt producten en toestellen in bewaargeving, zij verkoopt in naam en voor rekening van verweerster op facturen van verweerster en mag zelfs het bedrag van deze facturen innen; haar commissieloon is berekend op de gefactureerde sommen en bedraagt 6 %; daarnaast als een bijkomstig element koopt eiseres af en toe van verweerster producten om ze voort te verkopen, maar essentieel is eiseres een vrije handelsagent, zelf handelaarster, beschikkend over eigen bureel, eigen personeel, zelfstandig en vrij haar eigen activiteit bepalend en regelend;

Overwegende dat wij hier staan voor een agentuur-overeenkomst tussen eiseres-vrije handelsagent en verweerster principaal;

de handelsagent onderscheidt zich van de handelsreiziger doordat hij, hoewel in min of meer duurzame verhouding tot de principaal staande, toch autonoom blijft; van de makelaar doordat de handelsagent in een veel meer vaste betrekking staat tot de principaal, van een commissaris, doordat de handelsagent normaal de principaal openlijk vertegenwoordigt bij het tot stand komen van de overeenkomst; van een concessiehouder met recht van alleenverkoop in een bepaald gebied doordat deze laatste eigenlijk niet als een tussenpersoon maar als een echte koopman dient beschouwd te worden; ter zake blijkt eiseres tot 1947 een soort concessiehouder geweest te zijn, echter zonder verder recht van alleenverkoop;

Overwegende dat de jongste rechtsleer en rechtspraak de agentuurovereenkomst onderbrengt onder de rechtsrubriek ondernemingscontract (zie Hrb. Brussel, 19 December 1936, J. C. B., 1937, 182; Hof Brussel, 18 December 1937, Pas. 1938, II, 102; Hrb. Brussel, 9 April 1947, J. T. 1947, 556; Hrb. Luik, 24 December 1949, Jur. Liège 1949-1950, pag. 247; Hrb. Luik, 9 Juli 1948, Jur. Liège 1948, p. 14; De Page, T. IV, n° 847 voorlaatste lid, en De Page, T. V, n° 361 en 362); hoewel partijen krachtens de vrijheid tot willekeurige bepaling van de inhoud van hun overeenkomsten buiten de dwingende regelen tevens andere elementen of benoemde contracten met het ondernemingscontract in mindere of meerdere mate kunnen combineren; ter zake echter staan wij voor een overwegende industria-verhuring en ondernemingscontract, aangegaan voor onbepaalde duur; alle verhuringcontracten van

onbepaalde duur zijn uiteraard opzegbaar (zie artikel 1780 B. W.; De Page, T. II, n° 759 en 763; Ripert-Boulanger, Traité de Marcel Planiol, T. II, éd. 1947, n° 2979); de rechtsleer aanvaardt zelfs dat deze opzegbaarheid een stilzwijgend element is van het contract en onderverstaan is tussen partijen (zie Ripert-Boulanger : eodem loco, n° 473, 2e lid);

in materie van industria-verhuring is artikel 1794 B. W. toepasselijk met alle gevolgen vanden en waardoor onmiddellijk een einde wordt gesteld aan het contract; wanneer de meester echter geen onmiddellijke verbreking wenst door te voeren maar opzegging betekent, dan heeft de rechtspraak een jurisprudentiële termijn vastgesteld, die door de meester te onderhouden valt, op straffe van schadevergoeding;

Overwegende dat in onderhavig geval de overeenkomst van 20 September 1941 van onbepaalde duur, opzegbaar om de 2 jaar door vooropzegging van 3 maanden, is blijven doorlopen bij gemis aan vooropzegging en ook omdat eiseres, indien zij meende dat een geheel nieuwe verhouding tussen haar en verweerster ontstaan was, hetzij in 1945, hetzij in October 1947, zelfs het initiatief en de zorg moest genomen hebben om deze gewijzigde verhouding, zo dit ook de duur en de opzeggingsmogelijkheid betrof, vast te leggen; het is juist dat de tussen partijen gevoerde practijk sinds 1945 en vooral sinds October 1947, wijzigingen bracht in de methode van samenwerking en in de vergoeding, maar niets bewijst dat de grondlijnen van het contract van 20 September 1941 werden veranderd, zodat eiseres het aan zichzelf te wijten heeft wanneer zij meent dat de overeenkomst van 20 September 1941, wat duur en opzegging betreft, niet meer gold sinds 1945 en in 1951; ogenschijnlijk heeft eiseres nooit aan een mogelijk beëindiging van de samenwerking gedacht en dus geen voorzorgen in die zin genomen op een moment dat de verhandelingen tot een zakencijfer van millioenen per jaar leidden;

Overwegende dat verweerster op 9 Februari 1951 aangetekende opzegging betekent en niet onmiddellijk de overeenkomst verbreekt; zij verwijst naar de termen der overeenkomst van 20 September 1941 en houdt uitdrukkelijk voor dat eiseres van de voordelen der overeenkomst tot 1 Juni 1951 blijft genieten; de opzegging is juist gegeven met een vrije tijdruimte van 3 maanden voor de eerstkomende vervaldag van 2 jaar, nl. 1 Juni 1951; eiseres meent dat de termijn van 3 maanden niet meer beantwoordde aan de omvangrijkheid der verhandelingen tussen partijen vanaf 1945, dit ware juist, moest geen overeenkomst bestaan die de opzeggingstermijn voorziet maar in casu is dit onjuist, omdat de tussen partijen gesloten overeenkomsten kracht van wet voor hen hebben (artikel 1134 B. W.) en de bepalingen ervan slechts ingetrokken worden door wederkerige toestemming (artikel 1134 B. W.); deze laatste toestemming kan uit de uitvoering zelf blijken en uit de praktische bekentenis van dergelijk accoord, maar dergelijke elementen van uitvoering en bekentenis van duur- en opzeggingsverandering bestaan ter zake niet;

Overwegende dat verweerster dienvolgens gerechtigd bleef het contract op te zeggen, zoals zij het heeft gedaan;

Overwegende dat eiseres voorhoudt als zou het contract van 20 September 1941 conventioneel een einde hebben genomen doordat de overeenkomst voorzag dat het exclusiviteitscontract verviel zonder vooropzegging de dag der beëindiging van de oorlog tussen Duitsland en Engeland, weze 8 Mei 1945;

Overwegende dat deze zienswijze onjuist is omdat hier louter sprake is van het exclusiviteitscontract en

niet van het contract als dusdanig; het exclusiviteitscontract is een onderdeel van het gehele contract en slaat op littera A der conventie van 20 September 1941;

Overwegende verder dat eiseres in tegenspraak is met zich zelf wanneer zij in haar eis de verbreking der overeenkomst van 20 September 1941 ten laste van verweerster vordert en in haar middelen voorhoudt dat verweerster krachtens artikel 1794 B. W. de overeenkomst eenzijdig op 9 Februari 1951 verbrak;

Overwegende dat uit bovenstaande blijkt dat eiseres geen recht heeft op de schadevergoeding als winstverlies gedurende 3 jaar en evenmin recht heeft op schadevergoeding hoofdens verlies van klanten op grond van artikel 1794 B. W.;

Overwegende dat de vraag rijst aan wie de klandizie, door eiseres zelfstandig en eigenmachtig gedurende 10 jaar, naar haar bewering, geschapen, toebehoort; is deze het eigendom van eiseres gebleven of eigendom van verweerster geworden?

Overwegende dat volgens De Page, T. V, n° 4 en 310, de klandizie noch een goed noch een recht is, daar zij altijd vrij is de handelaar te verlaten en zich tot een ander te wenden; zij is echter een verworven toestand en een onbetwistbaar voordeel, vatbaar voor verplichting tot doen en hoofdzakelijk tot niet doen;

Overwegende dat voor de Rechtbank de klandizie op economisch en burgerlijk gebied een onlichamelijk roerend goed is, dat deel uitmaakt van het vermogen van wie de klandizie bezit en dus vatbaar voor overdracht en overeenkomst (zie P. B., V^o Cliënt, n° 13, 14 en 17);

Overwegende dat eiseres, toen zij concessiehouder van verweerster was en koopster van producten van verweerster, inderdaad een eigen klandizie heeft gevormd; dat zij echter, toen zij sinds 1947 handelsagent werd tegen commissie loon met het opmaken der facturen rechtstreeks op naam van verweerster, blijkbaar geen essentieel belang hechtte aan deze door haar geschapen klandizie, vermits van dat ogenblik af de gehele klandizie bloot gelegd werd aan verweerster en er een rechtstreekse rechtsverhouding ontstond tussen de klandizie en verweerster;

Overwegende dat de klandizie van eiseres dus wel als haar goed mag worden beschouwd, maar dat eiseres verweerster van dit goed vanaf 1947 liet genieten;

Overwegende tenslotte dat eiseres deze klandizie door de opzegging van 9 Februari 1951 niet verloor, maar behield als werkerterrein voor een mogelijke andere activiteit van eiseres, zodat aan eiseres uit dien hoofde geen recht op vergoeding toekomt;

Overwegende dat eiseres nog een vergoeding vordert van 1.000.000 frank hoofdens zedelijke en commerciële schade door haar ondergaan wegens het verzenden door verweerster van het rondschriften, gedagtekend 8 Februari 1951 en op 9 Februari 1951 aangetekend gestuurd aan de klanten-electriciens en aan de verdelers;

dat eiseres hier artikelen 1382 en 1385 B. W. inroept als rechtsgrond ter vergoeding van haar schade, terwijl verweerster eerder meent dat de rechtsgrond een contractuele fout zou zijn zonder nadrukkelijk de mogelijkheid van de rechtsgrond van het oneigenlijk misdrijf uit te schakelen;

Overwegende dat, hetzij de rechtsgrond oneigenlijk misdrijf of contractuele wanprestatie is, in beide gevallen voorafgaandelijk dient onderzocht te worden of verweerster een fout heeft bedreven door het aangetekend sturen van voormeld rondschriften;

Overwegende dat in de ogen van de rechtbank een dergelijke fout in hoofde van verweerster niet voorhanden is; het al of niet betalen en sturen van bestelbons aan of over Mirea was geen essentieel bestanddeel van het tussen partijen gesloten contract en verweerster had het recht om de klanten en verdelers te verwittigen zoals zij het deed, temeer dat uit de besluiten van eiseres de bekentenis blijkt dat eiseres op 9 Februari 1951 nog een schuld bezat jegens verweerster van 55.000 frank + 64.322,50 frank, samen 119.322,50 frank;

Overwegende dat men zich moeilijk kan indenken in welke termen verweerster even bondig en zakelijk de klanten en verdelers kon inlichten dan op de wijze door haar gedaan;

Overwegende dat eiseres ook niet bewijst dat zij enige zedelijke of commerciële schade heeft geleden door dit aangetekend rondschriften van verweerster, de enige brief in de bundel, uitgaande van de heer P., dd. 17 Februari 1951, is een zakelijke verzorgingsvraag, zonder enige schadelijke bedoeling wat betreft de eerlijkheid van eiseres;

Overwegende dat eiseres nog de inlassing van het vonnis in 20 dagbladen van het land, naar keuze van eiseres en op kosten van verweerster, vordert;

Overwegende dat een dergelijke publiciteit niet in verhouding zou staan tot de beperkte en vertrouwelijke mededeling, die verweerster aan de klanten-electriciens en de verdelers heeft gedaan (Cfr. R. P. D.-B., V^o, Concurrence illicite, n° 287);

Overwegende echter dat, waar de rechtbank geen fout ontwaart in de handelingen van verweerster, er evenmin aanleiding tot sanctie onder vorm van publiciteit bestaat;

Wedereis :

Overwegende dat verweerster door de besluiten van 3 Juni 1951 een wedereis jegens eiseres instelt, strekkende tot betaling door eiseres van een provisie groot 800.000 frank met de rechterlijke rente en de kosten, uit hoofde van schuldsummen die eiseres nog altijd aan verweerster schuldig zou zijn op grond van de vroegere verhandelingen tussen partijen;

Overwegende dat wedereiseres, blijkens de stukken uit de bundel, ingeschreven is in het Handelsregister te Kortrijk onder n° 35.718;

Overwegende echter dat een naamloze vennootschap voor de rechtbank alleen een eis kan stellen door de fysieke personen die haar vertegenwoordigen (zie Cass., 12 November 1923, Pas. 1924, I, 22; 12 Maart 1925, Pas. I, 174, en 11 October 1926, Pas. 1927, I, 65) op straffe van niet ontvankelijkheid;

ter zake stelt de N.V. Cobar een wedereis in zonder dat de vervolging geschiedt door haar regelmatige beheerders;

Om deze redenen,

De Rechtbank, vonnissend op tegenspraak, alle andere besluiten afwijzend;

Geeft akte aan eiseres dat zij de vordering in ieder harer hoofden schat wat aanleg en bevoegdheid betreft, op meer dan 100.000 frank;

Geeft akte aan eiseres van haar voorbehoud omtrent alle andere rechten en vergoedingen, die zij noodzaak zou kunnen zijn jegens verweerster te vorderen, inzonderheid wat betreft de eigendom van het merk « Barco »;

Verklaart de vordering van eiseres ongegrond en verwierpt deze met alle kosten ten laste van eiseres;

het stadsplan met beschrijving (20.000 inwoners met 37 kloosters en kerken), het doordringen der Duitse kooplieden naar Rusland, de organisatie van de langere wintervaart en van de kortere zomervaart in het Oosten, beschrijft de Duitse concessie, St. Peterhof, de inrichting van het Hof, de Duits-Russische culturele betrekkingen, de opheffing van het hof in 1494 onder Iwan III. Een uitgebreide bibliografie en zeven gecommentarieerde foto's geven een duidelijk overzicht van wat eens een der voornaamste burchten was uit de Hansageschiedenis. (*Novgorod und die Hanse*, p. 121-148.)

Kjell Kumlien (Stockholm) behandelt de Zweeds-Hansische betrekkingen, meer speciaal de wantrouwende houding van de koningen van Noorwegen en Zweden en van de grote steden ten opzichte van de Hansa-kooplieden, vooral ten tijde van koning Magnus Erikson, de schenker van het Zweedse stadsrecht, die van dynastisch-fiscalistisch oogpunt uit een vijand der Hansasteden was. Rond 1350 stond de staatsleiding van Zweden, Noorwegen en Schonen scherp vijandig tegenover de Hansa. Nochtans moeten niet alleen Wisby, maar ook Stockholm en andere Zweedse steden in de jaren 1350 en 1364 tot de Hansa gerekend worden. Stockholms groothandel werd in 1368-'69 en nog veel later van Lubeck uit geleid. (*Königtum, Städte und Hanse in Schweden um die Mitte des 14. Jahrhunderts*, p. 149-158.)

S. H. Steinberg (Londen) publiceert en beschrijft acht afbeeldingen van het Londense Stalhof, dat van de 13^e tot de 16^e eeuw het westelijk eindpunt was van de Rusland-Engeland as van het Hansische verkeersstelsel. (*Ansichten des Londener Stalhofs*, p. 159-164.)

Erich von Lehe (Hamburg) onderzoekt de bronnenwaarde van de schuldboeken van Lubeck, Riga en Hamburg voor de vroegste geschiedenis der Hansa. We kunnen hier voor de eerste maal in het Hansisch-Vlaanders economische gebied van Noord- en Oostzee de handelaars op verre en dichte afstand in hun wederzijdse betrekkingen als ondernemerskrachten, waarop zich de groothandel heeft opgebouwd, waarnemen. Uit de reizende koopman van de vroegere eeuwen ontwikkelde zich sinds 1270 de door openbare, geschreven boeken zich zelf waarborgende koopman, die aan de in de latere eeuwen Hansische koopmansstand het geraamte schenken zal. Verder worden hierdoor de verbindingen tussen de landschappen en de steden van het gehele Hansische gebied, door vroegere tolen handelsverdragen bekend, voor de eerste maal concreet zichtbaar. (*Die Schuldbücher von Lubeck, Riga und Hamburg — Ihr Quellenwert zur hansischen Frühgeschichte*, p. 165-178.)

Ahasver von Brandt (Lubeck) onderzoekt de houding der Hansasteden ten opzichte van de vrijheid ter zee. Na de algemene theorie aangaande deze materie duidelijk te hebben uiteengezet en vastgesteld te hebben dat er in de Middeleeuwen een algemeen juridisch systeem ontbrak, zoekt de schrijver de verschillende afzonderlijke regels op van het Hansische zeerecht tot in de 16^e eeuw: nl. dat de neutrale scheepvaart met neutraal goed naar een neutrale bestemmingsplaats vrij is, en dat aanvoer naar een oorlogvoerende geheel verboden is. In de 16^e eeuw echter dringt de brutale en totale machtspolitiek zich op in de Hansasteden; men paste de regel toe: viande gut maket viande boddem, viande boddem maket viande gut; het *mare causum*-beginsel wordt in de Oostzee toegepast. Ten slotte wordt de verhouding der Hansasteden in de 17^e en 18^e eeuw ten opzichte van Frankrijk duidelijk uiteengezet. (*Die Hansestädte und die Freiheit der Meere*, p. 179-193.)

De twee laatste studiën van het tweede deel behandelen problemen uit de 19^e eeuw. Percy Ernst Schramm (Göttingen) schets, in een merkwaardige studie, vooral volgens de brieven van Adolphe Schramm, de Hanseatische handel met de Middellandse Zee rond 1840. Ten tijde van Metternich heerst hier nog immer het barbareskengevaar: Italië lag machteloos verbrokken, Griekenland was zopas bevrijd, in het Oostelijk bekken was een sterke spanning ontstaan tussen Nehemed-Ali, van Egypte, en de sultan van Istantoul. Dit alles had als gevolg dat er weinig of geen Hanseatische handel te zien was in het oostelijk bekken der Middellandse Zee. Twee mannen, de Hamburgse syndicus, Dr Karel Sieveking, en burgemeester Smitt, spanden zich in om consulaten te openen. Sieveking's vriend, Adolphe Schramm, ondernam in 1838 een reis door de hele Middellandse Zee en schreef hierover een verslag aan de Hamburgse Senaat. Na heel wat onderhandelingen kwamen consulaten tot stand in de jaren 1840 tot 1850. Als bijlage schetste de auteur, naar aantekeningen en brieven van Adolphe Schramm, dezes vormingsgeschiedenis, aldus de culturele vorming voorstellende van een 19^e eeuw's Hanseatisch koopman. (*Der hanseatische Handel mit den Mittelmeer um 1840. Mit einem Anhang: zur Bildungsgeschichte des hanseatischen Kaufmans in der 1. Hälfte des 19. Jahrhunderts*, p. 195-226.)

Het artikel van Otto Becker (Kiel) behandelt de strijd van Bismarck om de inlijving van de drie Hansasteden in de Duitse Tolune rond 1880: een brok heden-daagse Duitse geschiedenis wordt hier uitvoerig geschilderd, waarbij de staatsmanskunst van Bismarck er in slaagt, na moeizame onderhandelingen, de bezwaren van de Senaten van Hamburg, Bremen en Lubeck op te heffen. (*Bismarcks Kampf um die Eingliederung der Hansestädte in die Zolleinheit*, p. 227-242.)

Het derde gedeelte, gewijd aan de geschiedenis van Lubeck, bevat vijf studiën.

Georg Finck (Lubeck) publiceert een overzicht van de geschiedenis en de rechtsverhoudingen van het stadsgebied Lubeck. Object van zijn studie is te onderzoeken welke gebiedsdelen Lubeck heeft samengebracht, hoe lang de stad deze heeft behouden en welke rechten ze daaraan heeft verworven en overgemaakt. Achtereenvolgens schetst hij het ontstaan en de groei van oud-Lubeck (van Holstein uitgegaan), de stad tussen Trave en Wakeritz, de uitbouw van de Feldmark aan deze zijde van beide stromen, en de benutting van deze gronden door grote hoeven (zoals Lauerhof, Israelsdorf, enz.), de stadsstromen Trave, Wakeritz en Stecknitz, verder Mölln en het in Saksen-Lauenburg verworven gebied, de Lubeckse en Hansische pandburchten tot zekerheid van het verkeer op de landwegen tegen overvallen (zoals Segeberg, Stormarn, Bornhilm, enz.), de bezittingen van de stadsstichters (zoals Johannisklooster, het Heiligengeesthospitaal, enz.), de burgerlijke bezittingen, de zgn. «lübischen Güter», zoals Dunkelsdorf, de gevolgen van de Feichs-Deputations Hauptschluss van 1803, waarbij het bisdom Lubeck ophield te bestaan, vooral ten aanzien van de gebieden afhangerende van de bisschop en van het kapittel, en de opheffing van de vrije stad door het Reichsgesetz van 28 Januari 1937, die de Stadtkreis Lubeck oprichtte. Vier gekleurde kaarten (van 1329, 1330-1570, 17^e tot 19^e eeuw, 1937) en een plaatsnamenregister voltooien dit synthetisch zeer geslaagd overzicht. (*Lübecks Stadtgebiet. Geschichte und Rechtsverhältnisse im Überblick*, p. 243-296.)

Wilhelm Ebel (Göttingen), de specialist van het lübische recht, geeft een overzicht van de lübische rechtsvinding. Dit hoorde niet toe aan de voogd en

de pretoren, wel aan de vier of zes vrije «Niedergerichtsprokuretoeren», zoals het Formulare des Echeding, des Varrechts en des Fredelos, die aan het Memoriënboek van het Niedergericht uit 1532 ontomen zijn. Of het ook reeds in de 13^e en 14^e eeuw zo was, valt moeilijk te bewijzen. Alleen uit vergelijkingen met Rostock en de kleine Holsteinse steden (Wilster, Gluckstadt, Oldesloe en Lutzenburg), Narwa, Greifswald en Kiel, steden met Saksisch-Holsteins recht, komen we tot de aanneembare hypothese dat het te Lubeck ook zo ging. (*Die Lübsche Rechtsfindung. Urteilsbildung und Zuständigkeit in den Lübschen Gerichten des 13. bis 19. Jahrhunderts*, p. 297-310.)

Hans Harald Hennings (Kiel) geeft een door Rörig zelf begonnen studie uit over de Lubecker Korenhuizen in het begin der 14^e eeuw, waarin hij onomstootbaar aantoot, tegen de stelling van J. Hansen in, dat de groothandel in granen in Lubeck, sinds de eerste helft der 13^e eeuw, zeer belangrijke afmetingen had aangenomen, en dat rond het jaar 1300, ten tijde van het oudste Oberstadtbuch, aan de Unter- en Obertrave talrijke *domus fromenti*, de doorlopers der silo's, aan te wijzen waren. Statistieken, een kaart en een volledige lijst der korenhuizen tot 1350 maken van deze studie een economische bijdrage van eerste rang. (*Die Lübecker Korhäuser zu Beginn des 14. Jahrhunderts*, p. 311-339.)

Olaf Ahlers (Lubeck) geeft een korte maar belangrijke bijdrage tot de geschiedenis van het notariaat in Lubeck. Van Italiaanse oorsprong komt het gebruik van notariële akten eerst rond 1270 in Duitsland voor. Rörig legde echter de hand op een notariële oorkonde van 1251 en 1256 voor kerkelijke personen. De oudste in Lubeck bekende notarisakte dateert van 1283, terwijl de oudste bekende Lubeckse notaris Johann de Barboy is, die in 1299 twee oorkonden opstelde, echter allebei voor kerkelijk gebruik. Eerst rond het midden der 15^e eeuw kan nagewezen worden dat de stedelijke kanselarij openbare notarissen gebruikte. De schrijver geeft dan een beschrijving en belangrijke inlichtingen over de vier en zeventig uit de periode 1472 tot 1496 te Lubeck bewaarde concepten. Een gelukkige aanvulling bij de zo schaarse documentatie over de geschiedenis van het notarisambt. (*Zur Geschichte des Notariats in Lübeck*, p. 341-347.)

Hans Thieme (Göttingen) bezorgt ons een merkwaardig interessante bijdrage tot de geschiedenis van de Duitse strafrechtprocedure, nl. over het proces van oud-burgemeester Jurgen Wullenwever, in de Reformatietijd, beschuldigd van majesteitsschennis, wederdoperij, verraad en kerkdiefstal. Het proces van deze zeer betwiste figuur werd al dikwijls, maar tot nog toe nooit rechtshistorisch bestudeerd, waarbij heel wat onnauwkeurigheden, o.a. van Waitz en Barthold, worden rechtgezet, en de thesis van Eb. Schmidt over de «einheimische» oorsprong van het inquisitoire strafproces wordt versterkt. De auteur schetst zeer nauwkeurig, aan de hand der procesakten, de folteringen, de tussenkomsten van Hendrik VIII van Engeland, de zo humane brieven van Wullenwever aan zijn broeder na zijn derde foltering in Rotenburg, de aanklacht door koning Christiaan III van Denemarken en door de stad Lubeck, en de terechtstelling ten slotte door de vierdeling. Uit deze merkwaardige studie leren we eens te meer een onrechtvaardig, politiek en confessioneel vonnis kennen, waarbij de persoonlijke wraakneming van Klaus Hermelink, vicekanselier bij de aartsbisschop van Bremen, en van Hertog Hendrik de Jongere van Braunschweig-Lüneburg zu Wolfenbüttel een grote rol heeft gespeeld. (*Der Prozess Jürgen Wullenwever. Ein Beitrag zur*

Geschichte der deutschen Strafrechtspflege, p. 349-375.)

Het vierde deel brengt bijdragen tot de geschiedenis van bepaalde Hansa-steden.

Hector Ammann (Aarau/Schweiz) behandelt de rol van Huy aan de Maas in de Middeleeuwse economie. Huy behoort tot de economische plaatsen in het kader van het Duitse economische gebied van de Middeleeuwen (in zover men van Duits spreken kan als men het Heilig Rooms Rijk bedoelt). Het is echter geen geheel grote industrie- en handelsstad geworden; het heeft slechts een beperkte afzetmogelijkheid voor zijn lakenhandel gehad, maar dan toch veel omvangrijker dan H. Laurent in zijn groot werk heeft willen toegeven. Huy had echter een werkelijke betekenis als metaalnijverheidsplaats en zijn laken zowel als zijn kooplieden trof men aan in Londen, Lyon, Perpignan, Metz, Trier, Keulen, Koblenz, Polen, Breslau, Niederen Opperoostenrijk, Wenen, Hongarije, Regensburg, Nuremberg, Praag, Augsburg, Munchen, Tirol en Frankfurt am Main. (*Huy an der Maas in der Mittelalterlicher Wirtschaft*, p. 377-399.)

Fritz Timme (Braunschweig) bewijst aan de hand van het ontstaan en de evolutie van de stad Andernach am Rhein dat sommige oeverplaatsen «stedelijke» handelsfuncties vervulden in de vroege Middeleeuwen, reeds vóór de stichting van een marktplaats door een keure voorhanden was. De handeloeconomische beginperiode van Andernach was niet in het land, maar in het waterverkeer gelegen; en dit kan voor de meeste vroegere of stroomoeverplaatsen gelden. Afgezien van latere nederzettingen zijn in de vroegere oeversteden enige grondvormen aanwezig, die voor de vervulling van de warenverdeling erkenbaar zijn: de eenstratenbouw, de Deltavorm en de Parallelstratenbouw. (*Andernach am Rhein und die topographischen Anfänge der älteren Flusuferstädte*, p. 401-427.)

Hermann Rothert (Münster-Westf.) bespreekt de Westfaalse stadsplannen van Soest en Lippstadt en bewijst daardoor dat de studie van een Middeleeuws stadsplan voor de geschiedenis, met scherpe zin ontleed, even grote diensten kan bewijzen als perkamenten keuren. Zes afbeeldingen illustreren deze studie. (*Westfälische Stadtpläne. Soest und Lippstadt*, p. 423-435.)

De versterkingen van Soest het voorwerp van een rijk geïllustreerde studie van Hubertus Schwartz (Soest). Soest behoort tot de moedersteden van de Hansa, waarvan de versterkingen nog heden voor het grootste gedeelte bestaan. Aldus schildert hij de versterkingen ener grote Hansastad, waarbij de bijzonderheden, die vesting Soest in vergelijking met andere steden biedt, op rekening te schrijven zijn van opzettelijk gewilde Westfaalse stamkenmerken. (*Die Befestigungen einer Hansastadt (Soest)*, p. 437-448.)

Rudolf Zoder (Hildesheim) bespreekt het leven van Everd van Holthusen, groothandelaar, raadsheer en diplomaat in Hildesheim rond 1400: een typische biografie van een 15^e eeuwse koopman uit een Hansastad. (*Everd von Holthusen, Fernhändler, Ratsherr und Diplomat in Hildesheim um 1400*, p. 449-459.)

Twee studiën handelen over Maagdenburg. Wilhelm Unverzagt (Berlijn) geeft een duidelijk en rijk geïllustreerd overzicht over de stand van het archeologische stadskernonderzoek in Maagdenburg. De lucht-aanval van 16 Januari 1945 legde de resten bloot van kelders uit de tijd vóór de bekende brand van 1631. Een wetenschappelijke commissie te dier gelegenheid opgericht, is tot de bevinding gekomen dat Maagdenburg van het einde der 12^e eeuw af een immer grotere economische opgang heeft gekend, die haar uitdrukking vond in een reusachtige bouwactiviteit, vooral

onder aartsbisschop Wichmann en zij werd veroorzaakt door de toen ten tijde in volle gang komende Duitse Oostkolonisatie, die zich reeds tot aan de Oder en de oudere Warthe uitstreckte. (*Überblick über den Stand der archäologischen Stadtkernforschung in Magdeburg*, p. 461-466.)

George Lechner (Flensburg) schildert het ontstaan van de openbare weldadigheids- en gezondheidszorg voor armen, ouden, vreemdelingen, gebrekkigen en zieken in Maagdenburg van de 11^e tot de 13^e eeuw. Zoals elders stammen de openbare weldadigheids- en gezondheidsinstellingen uit christelijke motieven. De vroegere hospitalen lagen meestal in of ten zuiden van de Stifffreiheit. Reeds in het begin der 13^e eeuw is een gedeelte van de weldadigheids- en gezondheidszorg uit de handen van de Kerk in wereldlijke handen overgegaan. De twee oudste koopliedengilden, die der kramers en der gewaadsnijders, waren de dragers van de nieuwe ontwikkeling. Indien men ze in de Middeleeuwse ziekenhuizen ontmoet, worden ze door geestelijken bediend. (*Die Anfänge der Öffentlichen Wohlfahrts- und Gesundheitspflege in Magdeburg*, p. 467-477.)

Friedrich Prüfer (Bremen) schetst de ligging van de Balge, de middeleeuwse haven van Bremen, die wellicht een arm van de Weser was. Hij wijst op het grote belang van wat thans een afwateringskanaal is. (*Die Balge. Bremens mittelalterlicher Hafen*, p. 477-488.)

Heinrich Reincke (Hamburg) bestudeert de oude Hamburgse stadsschuld uit de Hansatijd (1300-1563), waarin hij vooreerst een onderzoek instelt naar de rechtsverhoudingen der oude staatsschuld, daarna zoekt hij statistisch naar de staatseconomische betekenis hiervan (8 tabellen) en zoekt eindelijk de geldschieters op. Wanneer men al dat rijke aangehaalde materiaal aanschouwt, dan staat men verwonderd dat deze schatten tot nog toe zo weinig benut zijn geweest. (*Die alte Hamburger Stadtschuld der Hansezeit, 1300-1563*, p. 489-512.)

Hermann Kellenbenz (Dietramszell/Oberbayern) onderzoekt de rol gespeeld rond 1600 door de Hoogduitse koopliedenfamilies te Hamburg in verband met de Portugal- en de Spanjehandel. Zij waren niet talrijk: de Augsburgse firma's Enzperger (peper, suiker, indigo), Philipp Hensler (peper, cochenille) (verwant aan de Welsers), Elias en Emanuel Jenisch (en hun betrekkingen met Augsburgse firma's), Paulus Putz, Zimpert Jenisch (en hun kring); de Nurembergse Marcus Peck, Peter Röver en Siegmund Blümel. (*Oberdeutsche Portugal- und Spanienhändler in Hamburg um 1600*, p. 513-534.)

Paul Kaegbein (Berlijn) ten slotte geeft een uitvoerige Fritz Rörigbibliografie in chronologische volgorde: 145 boeken en afzonderlijke tijdschrift-artikelen, 124 boekbesprekingen en 40 dissertaties, die hij geleid heeft. Telkens werden bij al deze nummers zoveel mogelijk de recensies bijgevoegd, zodat het mogelijk is na te gaan welk onthaal de Rörigse onderzoeksmethodes in de vakwereld hebben gevonden. Men kan alleen betreuren dat vooraanstaande rechtshistorische tijdschriften, zoals het Anuario del Historia del Derecho, de Revue d'histoire du Droit Français et Etranger en het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis niet gepeild werden. (*Fritz Rörig-Bibliographie*, p. 535-560.)

Het werk is zeer mooi uitgegeven, met de steun van de Senaten der drie grote Hansasteden, zes stadsbesturen, de Duitse Academie der Wetenschappen te Berlijn, een aantal historische verenigingen en een kring vrienden en leerlingen van Rörig.

Al kan men betreuren dat in zo een boeiend en zo ruim opgevat werk geen bijdrage voorkomt over de Hansasteden Brugge en Keulen, en hier en daar een kleine onnauwkeurigheid in de namen is geslopen (E. M. Meyer = E. M. Meyers, p. 12; Strom von Flandern = des Graven Strom, p. 12; Trauten = St. Truiden, p. 348), toch zal iedereen erkennen dat dit *Gedächtnisschrift* niet kan voorbijgegaan worden door iemand, die zich aan de Hansageschiedenis interesseert. Want niet alleen bevat het zeer merkwaardige studiën over het stadswezen in het algemeen, en over de Hansasteden in het bijzonder, maar het brengt ons tevens een reeks onbekend feitenmateriaal over de economische, juridische- en culturele betrekkingen van de Hansa met het Iberisch schiereiland, de Middellandse Zee, Engeland en Rusland, en voortdurend wordt er gesproken over Vlaamse en Italiaanse kooplieden. Niet alleen in de ruimte is het werk breed opgevat, maar ook chronologisch: het brengt ons niet alleen gegevens over de Middeleeuwse, maar ook over de moderne en hedendaagse geschiedenis.

Een *Gedächtnisschrift* Fritz Rörig waardig.

L. Th. Maes.

BALIELEVEN

Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel.

Het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel richt op Zaterdag, 15 Januari 1955 te 15 uur op het Gerechtshof te Brussel een Huldezitting in voor wijlen Prof. Mr E. M. Meijers. De aanwezigheid wordt gemeld van Z. Exc. de Minister van Justitie en Z. Exc. de Gezant der Nederlanden. Als sprekers treden op: Prof. Mr E. Van Dievoet van de Universiteit te Leuven, Prof. M. L. Fredericq van de Universiteiten te Gent en te Brussel, Prof. Mr J. Drion, van de Universiteit te Leiden en Prof. Mr G. De Grooth van de Universiteit te Leiden.

MEDEDELINGEN

In het Rechtskundig Weekblad van 19 December 1954, n° 14, verscheen een mededeling vanwege het Ministerie van Verkeerswezen, betreffende de aanwerving van advocaten belast met het geven van consultaties aan het personeel van het departement.

Desaangaande heeft de Raad der Orde van de Balie van Brussel de hieronderstaande beslissing genomen.

* * *

Het Staatsblad van 21 December 1954 heeft een mededeling gepubliceerd luidende als volgt:

**Rechtskundig consultatiebureau
ten behoeve van het personeel. —**

Aanstelling van twee rechtskundige adviseurs.

1. Door de Sociale Diensten van het Departement van Verkeerswezen zal in de loop van de maand Januari 1955 worden overgegaan tot de aanstelling van twee rechtskundige adviseurs, één Franstalige en één Nederlandstalige, met een vast jaarlijks honorarium van 40.000 fr.

2. De Rechtskundige Consultatiebureau's zullen in de Brusselse agglomeratie gevestigd worden. De adviseurs zullen zich tweemaal vier uren per week ter beschikking van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen houden voor het verschaffen van rechtskundige raad.

3. De kandidaten moeten bij de balie ingeschreven zijn en metterdaad het beroep van advocaat uitoefenen.

4. De adviseur heeft tot taak de personeelsleden voorlichting te geven in rechtskwesties. Hij mag in geen geval pleiten in een zaak waarover hij een lid van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen, op dezes verzoek, van advies gediend heeft. De consultaties mogen ook schriftelijk worden aangevraagd en de adviseurs zullen kunnen opgeroepen worden om zich naar de provincie te begeven ten einde er consultatiezittingen te houden ingeval de andere middelen van rechtsbijstand ondoelmatig mochten blijken.

5. De adviseurs zullen vast aangesteld worden na een stage van één jaar.

6. Om zich kandidaat te stellen moeten de gegadigden, vóór 15 Januari 1955, een aanvraag zenden aan de Sociale Dienst van het Ministerie van Verkeerswezen, Liefdadigheidstraat, 25, Brussel. Belanghebbenden worden verzocht aan die dienst een curriculum vitae met eventuele referenties te doen geworden, alsmede een door de bevoegde Stafhouder van de Orde der Advocaten ondertekende verklaring waaruit blijkt dat zij aan de andere 3 gestelde vereisten voldoen.

* * *

De Raad der Orde heeft in zijn zitting van 21 December 1954, na beraadslaging, beslist dat het verboden is aan een advocaat, ingeschreven bij de Balie, in de aangegeven voorwaarden een plaats van juridisch raadgever bij het Ministerie van Verkeerswezen te postuleren of te aanvaarden, opgevat in voorwaarden die onverenigbaar zijn met de eeuwenoude tradities van de Orde en die strijdig zijn met de waardigheid en de onafhankelijkheid welke de tussenkomsst van de advocaat kenmerken.

*De stafhouder der Orde.
Charles Van Reepinghen.*

ERRATUM

In het Nr 15 van 26 December 1954 van het Rechtskundig Weekblad, kol. 726 tot 730 werd een vonnis gepubliceerd van het Vrederegerecht te Mechelen-Zuid, 21 Mei 1954, waarin een storende zetfout geslopen is.

De hiernavolgende beschouwing dient als volgt gelezen te worden (kol. 272) :

« dat weliswaar in het verslag aan de Senaat dd. » 19 Mei 1949 de verslaggever uitdrukkelijk verklaarde, dat de bepaling omtrent de duur der handels- » huurovereenkomsten van openbare orde is, doch dat » tijdens de zitting van de Senaat d.d. 24 April 1951 » alle redenaars, inbegrepen de verslaggever en de » Minister van Justitie akkoord gingen om te ver- » klaren dat de wet NIET van openbare orde is (Zie » De Page, Complément au traité élémentaire de » droit civil belge, deel III, n° 782, en de voetnota's) ; »

TIJDSCHRIFTEN

Algemeen fiscaal tijdschrift : vl 3-4 - Nov.-Dec. 1954.

A. Tiberghien : Over de motivering van de bezwaren.

Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis : afl. IV 1954.

J. Prawer : Les premiers temps de la féodalité dans le Royaume Latin de Jérusalem. — S.J. Fockema Andreae : Enige opmerkingen over het kerkrecht onder de Republiek der Verenigde Nederlanden. — G.J. ter Kuile Jr : De Overijsselse Landbrief van 1457. — J. Gaudemet : La souveraineté au Moyen Age.

Nederlands Juristenblad : afl. 1 - 1 Januari 1955.

Prof. Mr. J.C. van Oven : De handelingsbekwaamheid der gehuwde vrouw. — Prof. Mr. C.H.F. Polak : De opheffing van het Uniestatuut. — Mr. S.L.F. de Hartogh : Levensonderhoud en faillissement. — Mr. I. Van Creveeld : Art. 134 Burg. Rechtsv. nieuw. — Mr. Dr Benno Stokvis : Het dragen van konijnen aan de ooren een strafbaar feit. — Dr Z. Szimay : Levensbericht van Wysjinsky.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : nr 4380 - 1 Januari 1955.

Prof. Mr. J.C. van Oven : Handelingsbekwaamheid en goederengemeenschap (1). — Mr. C. van Muiden : Het interval tussen akte en overschrijving bij de levering van onroerend goed. — Mr P.W. van der Ploeg : Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Erfrecht.

Journal des Tribunaux : n° 4047 - 2 janvier 1955.

Maurice Taquet : Les cours et tribunaux du travail. — F. Van Meenen : La jurisprudence en matière de changement de nom patronymique. — Jurisprudence.

Recueil Dalloz de Doctrine de Jurisprudence et de Législation - 43° cahier - 23 décembre 1954.

Pierre Voirin : Les contraintes emportent-elles hypothèque judiciaire ? — E. de Lagrange : L'assujettissement des gratifications, à titre de suppléments de salaire, aux cotisations de sécurité sociale. — A.L.P. La date de cessation des mesures provisoires, spécialement de la pension alimentaire, prescrites au cours de l'instance en divorce. — François Luchaire : L'élévation exceptionnelle du conflit en cause d'appel après jugement en dernier ressort ou arrêt définitif sur la compétence. — Ferdinand Colléty : La réglementation du débit des sérums thérapeutiques.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"